

**UCHWAŁA NR 542/L/2014
RADY MIEJSKIEJ W ŚREMIE**

z dnia 30 października 2014 r.

**w sprawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania
Problemów Alkoholowych na 2015 rok**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.¹⁾) oraz art. 41 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356, poz. 405, Dz. U. z 2013 r. poz. 1563, Dz. U. z 2014 r. poz. 1188) Rada Miejska w Śremie uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się „Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2015 rok”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Śremu.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady

Katarzyna Sarnowska

¹⁾Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r. poz. 645, poz. 1318, Dz. U. z 2014 r. poz. 379, poz. 1072

Załącznik do uchwały Nr
542/L/2014
Rady Miejskiej w Śremie
z dnia 30 października 2014 r.

GMINNY PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH NA 2015 ROK

ŚREM

I. Wprowadzenie

II. Diagnoza zasobów i problemów w gminie Śrem

1. Metodologia oraz opis badania.
2. Metryka gminy Śrem.
3. Rynek alkoholowy w gminie Śrem.
4. Skala problemów społecznych.
5. Problemy społeczne w środowisku uczniów szkół podstawowych.
6. Problemy społeczne w środowisku uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych .
7. Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców.
8. Badanie punktów sprzedaży alkoholu.
9. Podsumowanie i wnioski.

III. Cele programu

1. Cele strategiczne programu.
2. Cele szczegółowe programu.

IV. Odbiorcy programu

V. Zadania gminnego programu

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych.
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.
6. Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

VI. Podmioty współpracujące przy realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

VII. Sposoby realizacji zadań

VIII. Środki finansowania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

1. Zasady finansowania programu.

2. Zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

IX. Monitorowanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

X. Sposób sprawozdania

I. Wprowadzenie

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest zbiorem działań, które będą realizowane w ramach zadań własnych gminy, w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie gminy Śrem w 2015 r.

Art. 4¹ ust. 1 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi stanowi, iż prowadzenie przez gminę działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych odbywa się poprzez następujące zadania:

- 1) zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- 4) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- 5) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego,
- 6) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

Program jest realizacją zadań samorządu lokalnego i wpisuje się w politykę państwa zawartą w Narodowym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

II. Diagnoza zasobów i problemów w gminie Śrem

W 2013 roku została opracowana Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych, którego wykonawcą było Studio Diagnozy i Profilaktyki z Krakowa. W tym rozdziale zostały opisane najważniejsze dane wynikające z przeprowadzonej diagnozy.

1. Metodologia oraz opis badania

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W badaniu dorosłych

osób uwzględnione zostały takie obszary, jak bezrobocie i wykluczenie społeczne, spożywanie alkoholu i zagrożenia z tym związane, używanie narkotyków, przemoc domowa, hazard. W badaniu uczniów szkół podstawowych uwzględnione zostały takie obszary, jak spożywanie alkoholu, palenie tytoniu, używanie narkotyków oraz dopalaczy, przemoc rówieśnicza oraz domowa, hazard. Uczniowie szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych wypełniali ankiety ESPAD. Badaniem zostali objęci ponadto pracownicy punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów tytoniowych.

Badanie dorosłych mieszkańców oraz pracowników punktów sprzedaży zrealizowane zostało przy użyciu standaryzowanego kwestionariusza ankiety rozdawanego i odbieranego przez ankieterów w miejscach publicznych.

Dzieci objęte są ustawowym obowiązkiem nauki szkolnej, dlatego też badania zostały przeprowadzone w czasie zajęć. Wybór metody ilościowej sprawił, że najbardziej dogodną metodą była ankieta audytoryjna. Uczniowie, zebrani w większej grupie, wypełniali samodzielnie ankiety. Badanie przeprowadzone zostało zgodnie z zasadami etyki, zaś uczestnicy poinformowani zostali o zachowaniu anonimowości badania. Za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrektorów szkół na przeprowadzenie badań w ich placówkach. Próba z populacji uczniów szkół w gminie i mieście Śrem obejmuje 221 uczniów klas szóstych szkół podstawowych, 219 uczniów szkół gimnazjalnych oraz 223 uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

2. Metryka gminy Śrem

Gmina miejsko-wiejska Śrem usytuowana jest w środkowej części powiatu śremskiego w województwie wielkopolskim. Gmina podzielona jest na 33 sołectwa i zajmuje powierzchnię 20587 ha (dane z 2011 roku, Vademecum Samorządowca 2012, GUS). Gminę w 2011 roku (dane z 31.12.2011, według stałego miejsca zameldowania) zamieszkiwało 40 131 mieszkańców, w tym 20 648 kobiet i 19 622 mężczyzn.

3. Rynek alkoholowy w gminie Śrem

Ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych:

- do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **100**
 - od 4,5% do 18% - **83**
 - powyżej 18% - **74**

- do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **36**
 - od 4,5% do 18% - **24**
 - powyżej 18% - **22**

4. Skala problemów społecznych

Poniżej statystyki związane z poszczególnymi problemami społecznymi w 2012 roku.

- **73** wnioski o skierowanie na leczenie odwykowe złożone do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (86 wniosków w 2011 roku),
- **294** interwencje Straży Miejskiej związanych z nadużywaniem alkoholu (364 interwencje w 2011 roku),
- w związku z procedurą „Niebieskie Karty” sporządzono **72** wnioski. W 2011 roku w związku z procedurą „Niebieskie Karty” sporządzono **45** wniosków.

Rodzaj przestępstwa/wykroczenia pod wpływem środków odurzających - dane za rok 2012:

- **211** osób prowadziło pojazdy na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości (198 osób w 2011 roku),
- **52** osoby prowadziły pojazdy na drodze publicznej po użyciu alkoholu (50 osób w 2011 roku),
- **405** przypadków zakłócania porządku publicznego (649 przypadków w 2011 roku),
- **4** przypadki podejmowania czynności zawodowych pod wpływem alkoholu (3 przypadki w 2011 roku),
- **21** wypadków pod wpływem alkoholu (22 wypadki w 2011 roku),
- przestępstwa kryminalne ogółem – **948** przestępstw (963 przestępstwa w 2011 roku),
- **50** czynów karalnych popełnionych przez nieletnich (46 czynów w 2011 roku),
- **0** przestępstw popełnionych przez nieletnich pod wpływem środków odurzających (0 czynów w 2011 roku),
- **130** osób zatrzymanych do wytrzeźwienia (149 osób zatrzymanych do wytrzeźwienia w 2011 roku),
- **0** osób nieletnich zatrzymanych do wytrzeźwienia (0 osób w 2011 roku).

Przemoc domowa:

- W 2011 roku miało miejsce **1470** interwencji, w tym 401 interwencji dotyczyło przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła 234 osoby, w tym 142 kobiety, 4 mężczyzn oraz 88 dzieci do 18 roku życia. Sprawcami przemocy w rodzinie były 154 osoby, w tym 6 kobiet i 148 mężczyzn. 136 sprawców przemocy było pod wpływem alkoholu (3 kobiety i 132 mężczyzn). Podczas interwencji obecnych było 88 dzieci.
- W 2012 roku miało miejsce **1581** interwencji, w tym 468 interwencji dotyczyło przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła 256 osób, w tym 152 kobiety i 5 mężczyzn i 99 dzieci do 18 roku życia. Sprawcami przemocy były 154 osoby, w tym 6 kobiet i 148 mężczyzn. 136 sprawców przemocy (3 kobiety i 132 mężczyzn) było pod wpływem alkoholu. Podczas interwencji obecnych było 99 dzieci.

Łamanie prawa:

przestępstwa stwierdzone na terenie całego powiatu śremskiego:

- kradzież z włamaniem
2011 rok – **40**
2012 rok – **37**,
- fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną
2011 rok – **30**
2012 rok – **36**,
- pobicie
2011 rok – **13**
2012 rok – **13**,
- uszkodzenie mienia
2011 rok – **28**
2012 rok – **27**,
- kradzież mienia
2011 rok – **72**
2012 rok- **55**.

Tab. 1. Przestępstwa na terenie gminy miejsko-wiejskiej Śrem.

Artykuł KK Kwalifikacja prawna	Wszczętych		Stwierdzonych		Wykrytych	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Znęcanie się nad rodziną	30	36	21	31	30	36
Groźba karalna	8	5	7	5	8	5
Uchylenie się od płacenia alimentów	42	0	35	0	42	0
Rozpijanie małoletniego	0	0	0	0	0	0

Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych

Z powyższych zestawień wynika, że zarówno problem nadużywania alkoholu, jak i przemocy w rodzinie jest obecny w gminie miejsko-wiejskiej Śrem. Istnieją jednak ośrodki i instytucje, oferujące specjalistyczną pomoc, z której mogą korzystać osoby z problemami alkoholowymi.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w roku 2012:

- odbyło się **25** ogólnych posiedzeń (24 posiedzenia w 2011 roku),
- odbyło się **25** posiedzeń podkomisji interwencyjno-motywującej (24 posiedzenia w 2011 roku),
- przeprowadzono **jedną** kontrolę punktów sprzedaży napojów alkoholowych (0 kontroli w 2011 roku),
- w 2011 roku wydano **110** postanowień opiniujących lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym **31** dotyczących jednorazowego zezwolenia oraz **79** dotyczących zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu i poza miejscem sprzedaży,
- w 2012 roku wydano **153** postanowienia opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym **36** dotyczących jednorazowych zezwoleń, **117** dotyczących zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu i poza miejscem sprzedaży.

Działalność Podkomisji interwencyjno-motywującej w 2012 roku:

- do komisji wpłynęły **64** wnioski o leczenie odwykowe,
- obecnie rozpoczętych jest **12** spraw, jedna sprawa zakończona została z powodu zgonu,
- skierowano **8** wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie

- Z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej w Śremie w 2011 roku korzystało 962 rodziny, w tym **207** rodzin z powodu problemów uzależnień. W 2012 roku z pomocy OPS korzystały **1022** rodziny, w tym **162** rodziny z powodu problemów uzależnień.
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie udzielił w 2011 roku pomocy w postaci świadczeń pieniężnych – **1486** osobom, świadczeń rzeczowych – **2138** osobom, świadczeń w formie porady - **3413** rodzinom. W 2012 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie udzielił pomocy w postaci świadczeń pieniężnych – **1628** osobom, świadczeń rzeczowych - **2269** osobom, świadczeń w formie porady – **3011** rodzinom. W I kwartale 2013 roku OPS udzielił pomocy w postaci świadczeń pieniężnych – **1116** osobom, świadczeń rzeczowych – **1187** osobom, świadczeń w formie porady – **802** rodzinom.

Głównymi powodami przyznania pomocy społecznej było w 2011 roku:

ubóstwo– **443** rodziny
niepełnosprawność – **404** rodziny
bezrobocie – **386** rodzin
inne – **314** rodzin
osoby dotknięte długotrwałą chorobą – **111** rodzin
alkoholizm – **201** rodzin
bezzadność opiekuńczo-wychowawcza – **183** rodziny
osoby dotknięte klęską żywiołową – **0**

Głównymi powodami przyznania pomocy społecznej było w 2012 roku:

ubóstwo– **457** rodzin
niepełnosprawność – **450** rodzin
bezrobocie – **403** rodziny
osoby dotknięte długotrwałą chorobą – **333** rodziny
inne – **271** rodzin
alkoholizm – **197** rodzin
bezzadność opiekuńczo-wychowawcza – **145** rodzin
osoby dotknięte klęską żywiołową – **0**

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w 2011 roku:

Pracuje – **215**
Pracuje dorywczo - **103**
Nie pracuje - **177**
Studiuje - **5**
Na rencie - **204**
Na emeryturze - **150**

Na zasiłku dla bezrobotnych - **25**
Bezrobotny, bez prawa do zasiłku - **241**
inne – **1317**.

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w 2012 roku:

Pracuje – **224**
Pracuje dorywczo - **86**
Nie pracuje - **214**
Studiuje - **5**
Na rencie - **236**
Na emeryturze - **167**
Na zasiłku dla bezrobotnych - **31**
Bezrobotny, bez prawa do zasiłku - **292**
inne – **1416**

Punkt Konsultacyjno-Terapeutyczny

Punkt Konsultacyjny działa w ramach projektu „Aktywność się opłaca” współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. W Punkcie świadczona jest pomoc w formie bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego: psychologiczne, prawne, rodzinne, terapeutyczne w zakresie uzależnień oraz podnoszenia kompetencji życiowych. Raz w miesiącu w Punkcie konsultacji porad udziela dietetyk oraz członek Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Specjaliści udzielający porad w Punkcie posiadają wykształcenie wyższe lub kierunkowe w danej dziedzinie oraz przynajmniej trzyletnie doświadczenie zawodowe.

Grupy wsparcia

W gminie miejsko-wiejskiej Śrem działają trzy grupy Anonimowych Alkoholików.

W Ośrodku Pomocy Społecznej w Śremie funkcjonowały ponadto w ramach projektu „Aktywność się opłaca” następujące grupy:

- grupa dla osób bezdomnych, zagrożonych bezdomnością lub uzależnionych od alkoholu, grupa dla kobiet doświadczających przemocy w rodzinie,
- grupa dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, grupa dla osób będących w sytuacji uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym, przygotowanych do tworzenia spółdzielni socjalnych,
- grupa dla osób bez stałego zatrudnienia lub bezrobotnych o nieadekwatnych do potrzeb rynku pracy kwalifikacjach zawodowych.

W Ośrodku Pomocy Społecznej w Śremie w 2012 roku funkcjonowała ponadto grupa dla osób będących w kryzysie emocjonalnym po stracie bliskiej

osoby oraz grupa dla osób po 55 roku życia, mająca na celu integrację i aktywizację tych osób. Łącznie w grupach samopomocowych uczestniczyło 150 osób.

Przychodnia Leczenia Uzależnień i Współzależnień w Śremie

- W 2011 roku z pomocy psychologicznej w Przychodni skorzystały **493** osoby, w tym **285** pacjentów uzależnionych, **15** pacjentów pijących szkodliwie i **193** współzależnionych. W 2011 roku udzielono **93** porady dla młodzieży i **68** porad dla rodziców osób młodocianych zagrożonych uzależnieniami.
- W 2012 roku z pomocy psychologicznej w Przychodni skorzystały **564** osoby, w tym **346** pacjentów uzależnionych, **18** pacjentów pijących szkodliwie i **200** współzależnionych. W 2012 roku Przychodnia objęła pomocą profilaktyczną w szkołach **438** dzieci i **63** nauczycieli.

Szkolenia, w których uczestniczyli pracownicy OPS oraz świetlic, członkowie GKRPA:

2011 rok – szkolenia – **47**

2012 rok – szkolenia - **33**

5. Problemy społeczne w środowisku uczniów szkół podstawowych

Grupa badawcza

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 221 uczniów klasy VI szkół podstawowych (120 dziewczynek i 101 chłopców). Średnia wieku badanych uczniów wyniosła 12,6 lat. 156 badanych uczniów mieszkało w mieście, zaś 65 badanych uczniów było mieszkańcami wsi. Ankieta składała się z 51 pytań zamkniętych.

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

- używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy,
- problemów przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym,
- hazardu i innych ryzykownych zachowań,
- używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Uczniowie szkół podstawowych a substancje psychoaktywne

Badanie miało na celu, między innymi, analizę stopnia używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Analiza dotyczyła rozpowszechnienia palenia papierosów, picia alkoholu oraz używania narkotyków, a także okoliczności towarzyszących tym zachowaniom i postaw wobec substancji psychoaktywnych.

Tab. 2. Nasilenie określonych problemów społecznych w grupie uczniów szkół podstawowych.

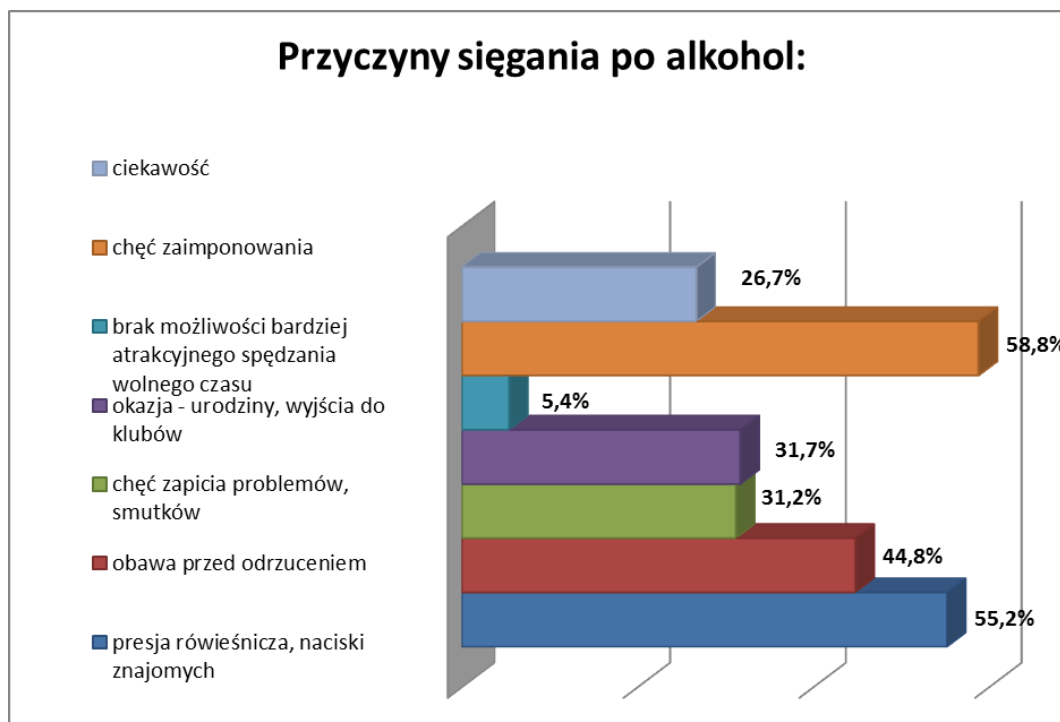
Problem społeczny	Ogółem	
	N	%
Picie alkoholu	41	18,6
Palenie papierosów	27	12,2
Używanie narkotyków	0	0
Używanie dopalaczy	3	1,4

N – ilość osób, które przyznają się do używania środków psychoaktywnych oraz papierosów

Z otrzymanych rezultatów wynika, że do wypicia alkoholu przynajmniej raz w życiu przyznaje się 18,6% badanych uczniów szkoły podstawowej. Alkohol jest środkiem psychoaktywnym najbardziej rozpowszechnionym wśród młodych ludzi w porównaniu z papierosami i narkotykami. 12,2% uczniów przyznało, że przynajmniej raz w życiu zapaliło papierosa. Żaden z badanych uczniów szkoły podstawowej nie miał doświadczeń z narkotykami, zaś 1,4% uczniów przyznało, że użyło dopalaczy.

Spożywanie alkoholu wśród uczniów szkoły podstawowej

Jak to już zostało zaznaczone, alkohol jest najbardziej rozpowszechnioną używką w środowisku młodych ludzi, co potwierdzają prowadzone sondaże. Przyczyny sięgania po alkohol mogą być różne, od społecznych i towarzyskich, po próbę radzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Otrzymane rezultaty przedstawiono na wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Jako najczęstszą przyczynę spożywania alkoholu uczniowie szkół podstawowych podawali chęć zaimponowania oraz presję rówieśniczą, co wskazuje na dużą rolę, jaką odgrywa grupa rówieśnicza w kształtowaniu wzorców zachowania związanych ze spożywaniem napojów alkoholowych. Nieco mniej niż połowa badanych uczniów wskazywała na obawę przed odrzuceniem. Prawie jedna trzecia badanych uczniów zaznaczyła chęć zapicia problemów oraz picie okazjonalne. Najmniejszy odsetek badanych wskazał na brak możliwości bardziej atrakcyjnego spędzania wolnego czasu.

Średni wiek pierwszego kontaktu z alkoholem wyniósł dla uczniów szkół podstawowych 11,3 lat. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uczniów na pytanie o spożywanie kiedykolwiek przez nich napojów alkoholowych.

Tab. 3. Spożywanie napojów alkoholowych przez uczniów szkół podstawowych w gminie i mieście Śrem

Czy spożywałeś kiedykolwiek alkohol?	Ogółem	Dziewczynki	Chłopcy
Tak	18,6%	13,3%	24,8%
Nie	81,4%	86,7%	75,2%

Wystąpiło zróżnicowanie odpowiedzi w zależności od płci badanych uczniów.

W gminie i mieście Śrem alkohol wypilo przynajmniej raz w życiu blisko dwukrotnie więcej badanych chłopców niż badanych dziewczynek. Przynajmniej raz w życiu kontakt z alkoholem miało 21,3% badanych mieszkańców miasta i 12,3% badanych mieszkańców wsi.

W pytaniu o dostępność alkoholu w środowisku uczniów szkół podstawowych wystąpiło zróżnicowanie odpowiedzi w zależności od płci badanych. Badani chłopcy oceniają częściej niż badane dziewczynki zakup alkoholu jako bardzo łatwy, natomiast badane dziewczynki częściej wskazują, że zakup alkoholu jest raczej trudny. 7,5% badanych dziewczynek i 18,8% badanych chłopców deklaruje, że zakup alkoholu jest dla nich raczej łatwy lub bardzo łatwym zadaniem. Uzyskane rezultaty obrazuje poniższa tabela.

Tab. 4. Ocena dostępności alkoholu w środowisku lokalnym przez uczniów szkół podstawowych w gminie i mieście Śrem

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić alkohol jest?	Ogółem	Dziewczynki	Chłopcy	Miasto	Wieś
Bardzo trudno	15,8%	15%	16,8%	16,1%	15,4%
Raczej trudno	14%	18,3%	8,9%	13,5%	15,4%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby, to można	27,6%	26,7%	28,7%	30,3%	21,5%
Raczej łatwo	8,6%	6,7%	10,9%	7,7%	10,8%
Bardzo łatwo	4,1%	0,8%	7,9%	3,2%	6,2%
Nie wiem	29,9%	32,5%	26,7%	29%	30,8%

Wśród badanych uczniów szkół podstawowych, 12,7% ankietowanych uznało zakup alkoholu za czynność bardzo łatwą bądź raczej łatwą, ponad jedna czwarta ankietowanych wskazała, że alkohol trudno jest kupić, ale jak się zna odpowiednie osoby, jest to możliwe, zaś dla 29,8% ankietowanych zakup alkoholu jest raczej trudny lub bardzo trudny. Jeśli chodzi o zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na ich miejsce zamieszkania, 10,9% badanych młodych mieszkańców miasta i 17% badanych młodych mieszkańców wsi ocenia zakup alkoholu jako raczej łatwą lub bardzo łatwą czynność.

Jeśli chodzi o okoliczności pierwszego kontaktu z alkoholem, w grupie uczniów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu, 45% uczniów miało swój pierwszy kontakt z alkoholem w czasie wakacji, 20% uczniów wskazało na czas wolny, 22,5% uczniów miało pierwszy kontakt z alkoholem w domu, 5% uczniów wskazało na dyskotekę, zaś 7,5% uczniów deklarowało, że spożywało po raz pierwszy napoje alkoholowe w trakcie różnych okazji, jak urodziny, spotkania rodzinne, zabawę sylwestrową.

Spożywanie alkoholu przez uczniów szkół podstawowych było najczęściej wynikiem własnej inicjatywy. W ten sposób odpowiedziało 87,5% uczniów mających kontakt z alkoholem. Ponadto młode osoby były namawiane do spożycia alkoholu przez znajomych. Odpowiedziało w ten sposób 12,5% uczniów z tej grupy wiekowej.

Kolejne pytanie dotyczyło upojenia alkoholowego. Picie w znacznych ilościach, które prowadzi do przekraczania progu nietrzeźwości, może powodować uszczerbek na zdrowiu oraz występowanie nagannych zachowań, zaburzających porządek publiczny. Zapytaliśmy uczniów, czy zdarzyło się im kiedykolwiek upić (stracić kontrolę nad swoim zachowaniem). Wśród uczniów szkół podstawowych, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu, 7,5% uczniów (jedna dziewczynka i dwóch chłopców, dwóch mieszkańców miasta i jeden mieszkaniec wsi) – upiło się przynajmniej raz w życiu. Podsumowując, 1,4% uczniów (odsetek dotyczy wszystkich uczniów, a nie tylko tych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem) przynajmniej raz w życiu upiło się, tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem.

6. Problemy społeczne w środowisku uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

Grupa badawcza

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 442 uczniów. W szkołach gimnazjalnych przebadano 219 uczniów (119 dziewcząt i 100 chłopców, wiek: 15-16 lat), a w szkołach ponadgimnazjalnych - 223 uczniów (111 dziewcząt i 112 chłopców, wiek: 17-18 lat).

112 badanych gimnazjalistów i 115 badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych mieszkało w mieście, natomiast 107 badanych gimnazjalistów i 108 badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych mieszkało na wsi.

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

- używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy,
- problemów przemocy i agresji,
- hazardu.

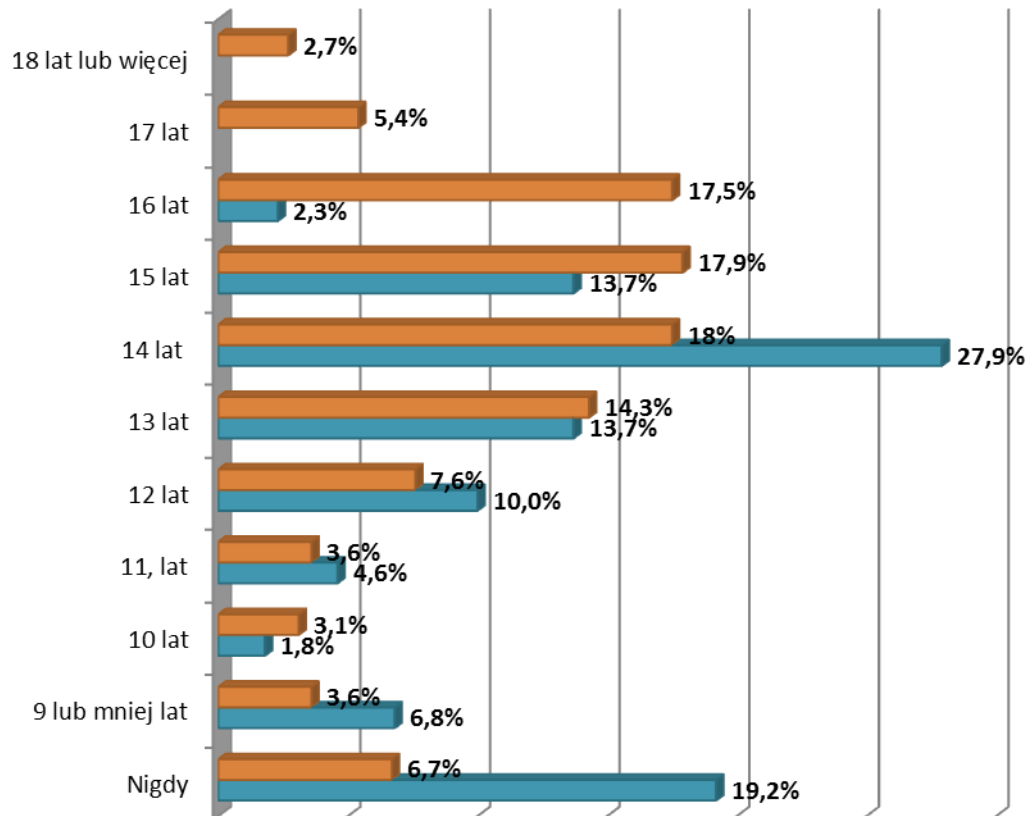
Badanie miało na celu, między innymi, analizę stopnia używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Analiza dotyczyła rozpowszechnienia palenia papierosów, picia alkoholu oraz używania narkotyków, a także okoliczności towarzyszących tym zachowaniom i postaw wobec substancji psychoaktywnych. Badani uczniowie wypełniali ankiety ESPAD, dzięki czemu możliwe było porównanie wyników tego badania z wynikami badania ogólnopolskiego, zrealizowanego w ramach międzynarodowego projektu „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD). W raporcie diagnozy uzyskane wyniki odnoszone są do wyników badania ESPAD zrealizowanego na reprezentatywnej próbie uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat) oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (wiek: 17-18) w 2011 roku.

Spożywanie napojów alkoholowych

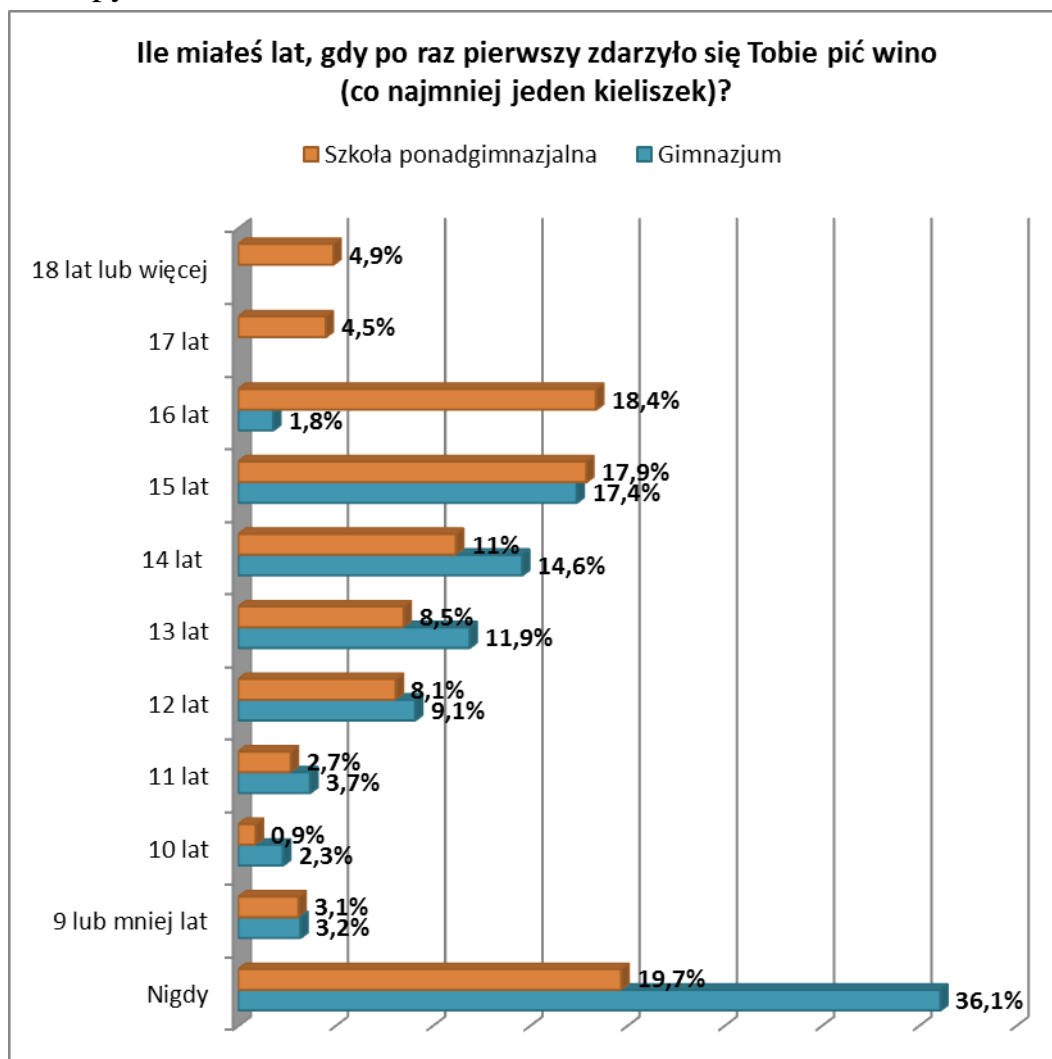
Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodych ludzi. Badani uczniowie szkół gimnazjalnych najczęściej pili piwo pierwszy raz, gdy mieli 14 lat, natomiast uczniowie szkół ponadgimnazjalnych najczęściej deklarowali, że pierwszy kontakt z piwem mieli w wieku 14 – 16 lat. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Ile miałeś lat, gdy po raz pierwszy zdarzyło się Tobie pić piwo (co najmniej jedną szklanekę)?

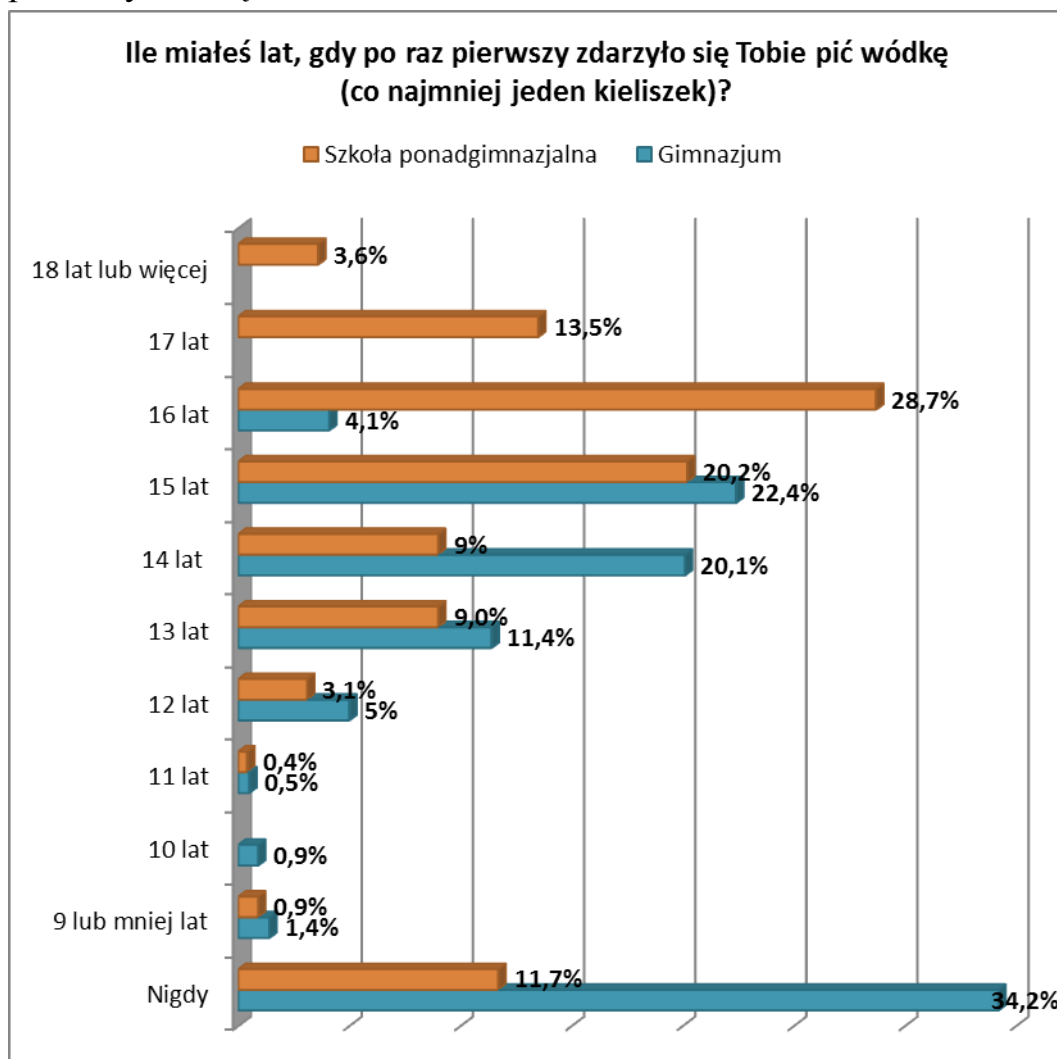
■ Szkoła ponadgimnazjalna ■ Gimnazjum

Badani uczniowie z obu grup wiekowych zostali również zapytani o wiek pierwszego kontaktu z winem. Niższy odsetek badanych uczniów miał doświadczenia z pić wina. Największy odsetek gimnazjalistów pił wino po raz pierwszy w życiu, gdy miał 14-15 lat, natomiast w grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych, największy odsetek uczniów miał pierwszy kontakt z winem w wieku 15-16 lat. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Badani uczniowie sięgali po raz pierwszy w życiu po wódkę w podobnym wieku, jak to miało miejsce w przypadku doświadczeń z winem. Uczniowie szkół gimnazjalnych najczęściej mieli pierwszy kontakt z wódką w wieku 14-15 lat, natomiast uczniowie szkół ponadgimnazjalnych najczęściej pili po raz pierwszy wódkę w wieku 15-16 lat.

Badani uczniowie zostali zapytani o spożywanie alkoholu kiedykolwiek w życiu, w czasie 12 miesięcy przed badaniem oraz w czasie 30 dni przed badaniem. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Tab.5. Picie napojów alkoholowych.

		Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Kiedykolwiek w życiu	Nigdy	9,1%	3,6%
	1-2 razy	16,9%	5,8%
	3-5 razy	13,7%	5,4%
	6-9 razy	7,8%	10,8%
	10-19 razy	18,3%	10,8%
	20-39 razy	14,6%	14,8%
	40 razy lub więcej	19,6%	48,9%
W czasie 12 miesięcy przed badaniem	0	20,5%	6,7%
	1-2 razy	25,1%	10,8%
	3-5 razy	14,2%	15,7%
	6-9 razy	11,4%	12,6%
	10-19 razy	16,4%	23,3%
	20-39 razy	7,3%	13,5%
	40 razy lub więcej	5%	17,5%
W czasie 30 dni przed badaniem	0	49,3%	24,2%
	1-2 razy	23,3%	28,7%
	3-5 razy	16%	18,8%
	6-9 razy	7,3%	14,8%
	10-19 razy	3,7%	11,2%
	20-39 razy	0,5%	1,3%
	40 razy lub więcej	-	0,9%

Wraz z wiekiem wzrasta odsetek badanych, którzy mieli kontakt z napojami alkoholowymi. Zdecydowana większość gimnazjalistów (90,9%) oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych (96,4%) przynajmniej raz w życiu spożyła napoje alkoholowe, zaś 52,5% gimnazjalistów oraz 74,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych spożywało kiedykolwiek alkohol 10 lub więcej razy. **Uzyskane wyniki są zbliżone do wyników ogólnopolskiego badania ESPAD z 2011 roku, w których kontakt z napojami alkoholowymi miało 87,3% gimnazjalistów oraz 95,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.**

Tab.6. Porównanie wyników badań z badaniami ESPAD z 2011 roku. Spożywanie alkoholu.

		Diagnoza	ESPAD
Gimnazjum	Kiedykolwiek w życiu	90,9%	87,3%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	79,5%	78,3%
	W czasie 30 dni przed badaniem	50,7%	57,6%
Szkoła ponadgimnazjalna	Kiedykolwiek w życiu	96,4%	95,2%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	93,3%	91,6%
	W czasie 30 dni przed badaniem	75,8%	80,4%

Nieco niższy odsetek badanych uczniów spożywał napoje alkoholowe w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 79,5% gimnazjalistów oraz 93,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, natomiast 28,7% gimnazjalistów oraz 54,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych spożywało alkohol w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania 10 lub więcej razy. **Odsetek badanych uczniów w gminie i mieście Śrem, którzy spożywali napoje alkoholowe w ciągu 12 miesięcy od badania jest zbliżony do wyników ogólnopolskiego badania ESPAD z 2011 roku, w którym 78,3% gimnazjalistów oraz 91,6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych miało tego typu doświadczenia.**

Badani młodzi mieszkańcy gminy i miasta Śrem odpowiadali również na pytanie o spożywanie napojów alkoholowych w ciągu ostatnich 30 dni od badania. 50,7% gimnazjalistów oraz 75,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych spożywało przynajmniej raz napoje alkoholowe w tym czasie, zaś 4,2% gimnazjalistów i 13,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych zrobiło to 10 lub więcej razy. **Odsetek uczniów w gminie i mieście Śrem, którzy spożywali napoje alkoholowe w ciągu ostatnich 30 dni jest nieco niższy od wyników ogólnopolskiego badania ESPAD z 2011 roku, w którym tego typu doświadczenia miało 57,6% gimnazjalistów oraz 80,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.**

W grupie badanych gimnazjalistów nie wystąpiło zróżnicowanie odpowiedzi uczniów ze względu na płeć, natomiast wystąpiło zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na miejsce zamieszkania. Nieco więcej badanych mieszkańców miasta niż badanych mieszkańców wsi spożywało napoje alkoholowe w czasie ostatnich 12 miesięcy oraz w czasie ostatnich 30 dni. W grupie badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych więcej badanych chłopców niż badanych dziewcząt spożywało napoje alkoholowe w ciągu ostatnich 30 dni. Nie wystąpiło natomiast zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na miejsce zamieszkania.

Tab.7. Picie napojów alkoholowych - podział na płeć i miejsce zamieszkania.

		Dziewczynki	Chłopcy	Miasto	Wieś
Gimnazjum	Kiedykolwiek w życiu	89,9%	92%	92%	89,7%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	79%	80%	83%	75,7%
	W czasie 30 dni przed badaniem	49,6%	52%	53,6%	47,7%
Szkoła ponadgimnazjalna	Kiedykolwiek w życiu	97,3%	95,5%	95,7%	97,2%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	93,7%	92,9%	93,9%	92,6%
	W czasie 30 dni przed badaniem	71,2%	80,4%	74,8%	76,9%

W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem blisko połowa gimnazjalistów oraz ponad dwie trzecie uczniów szkół ponadgimnazjalnych piło piwo. Jedna trzecia gimnazjalistów oraz nieco mniej niż dwie trzecie uczniów szkół ponadgimnazjalnych piło wódkę, zaś jedna czwarta gimnazjalistów oraz nieco mniej niż połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych piła wino. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi badanych uczniów na to pytanie.

Tab.8. Picie napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem.

	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Piwo	46,1%	69,5%
Cider	0,5%	2,2%
Alcopop	0,5%	1,3%
Wino	24,2%	41,7%
Wódka (whisky, koniak, drinki)	32%	64,1%

Badani uczniowie zostali zapytani również o to, kiedy ostatnio spożywali jakiś napój alkoholowy. W grupie badanych gimnazjalistów, 27,5% uczniów piło alkohol 1-7 dni temu, 12,4% uczniów – 8-14 dni temu, 8,7% uczniów – 15-30 dni temu, 28,9% uczniów – 1 miesiąc – rok temu, zaś 10,6% uczniów spożywało napoje alkoholowe dawniej niż rok temu. Gimnazjaliści, którzy pili ostatnio napój alkoholowy, najczęściej spożywali piwo (41,7%), 17,3% uczniów spożywało ostatnio wino, zaś 27,8% uczniów ostatnio piło wódkę. W grupie badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 54,3% uczniów piło alkohol 1-7 dni temu, 13% uczniów – 8-14 dni temu, 9,4% uczniów – 15-30 dni temu, 16,1% uczniów – 1 miesiąc – rok temu, zaś 3,6% uczniów spożywało napoje alkoholowe dawniej niż rok temu. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, którzy ostatnio pili napój alkoholowy, najczęściej pili piwo (54,8%), jedna czwarta uczniów piła ostatnio wódkę, 13,2% uczniów piło ostatnio wino, 1,5% uczniów wskazało cider, zaś 0,4% uczniów piło ostatnio alcopop.

Wskaźnikiem wielkości konsumpcji jest ilość alkoholu spożywana podczas jednej okazji. Badani uczniowie szkół w gminie i mieście Śrem odpowiadali na pytanie dotyczące ilości wypijanych przez nich napojów alkoholowych przy jednej okazji.

Wystąpiły nieznaczne różnice w obu grupach pod względem ilości wypijanego piwa podczas jednej okazji. Najczęściej konsumowaną ilością piwa przez gimnazjalistów i uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest od 0,5 litra do jednego litra, a także poniżej 0,5 litra.

Tab.9. Jednorazowe spożycie piwa.

	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Nigdy nie pije piwa	22,4%	6,8%
Ostatnim razem nie piłem piwa	21%	22,6%
Poniżej 0,5 litra	19,2%	19,5%
Powyżej 0,5 litra do 1 litra	28,8%	29,9%
Powyżej 1 litra do 2 litrów	5,5%	13,1%
Powyżej 2 litrów	3,2%	8,1%

Uczniowie z obu grup wiekowych wypijają podczas jednej okazji mniejsze ilości wina. Największy odsetek gimnazjalistów oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy podczas ostatniej okazji konsumpcji alkoholu, pili wino, zadowalali się mniej niż 2 kieliszkami.

Tab.10. Jednorazowe spożycie wina.

	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Nigdy nie pije wina	37,4%	20,7%
Ostatnim razem nie piłem wina	30,1%	42,3%
Mniej niż 2 kieliszki (<20 cl)	21%	22,1%
2–3 kieliszki, czyli pół butelki (20–40 cl)	9,1%	6,8%
4–6 kieliszków (41–74 cl)	1,4%	3,2%
Więcej niż 6 kieliszków, czyli butelkę lub więcej (>75 cl)	0,9%	5%

W przypadku wódki wystąpiły znaczne różnice w sposobie konsumpcji tego trunku przez gimnazjalistów i uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Badani gimnazjaliści najczęściej konsumowali podczas ostatniej okazji mniej niż 2 kieliszki. Wódka spełnia inną funkcję niż wino i służy głównie do wprowadzenia się w stan upojenia alkoholowego, szczególnie w przypadku starszych uczniów. 11,9% gimnazjalistów i 25,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych podczas ostatniej okazji wypilo więcej niż 6 kieliszków wódki.

Tab.11. Jednorazowe spożycie wódki.

	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Nigdy nie pije wódki	32,9%	15,2%
Ostatnim razem nie piłem wódki	26,5%	31,8%
Mniej niż 2 kieliszki (<7 cl)	14,2%	6,7%
2–3 kieliszki (8–15 cl)	7,3%	12,1%
4–6 kieliszków (16–24 cl)	7,3%	9%
Więcej niż 6 kieliszków (>25 cl)	11,9%	25,1%

Znacznie mniejszą popularnością wśród badanych uczniów w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w gminie i mieście Śrem cieszą się nowe napoje alkoholowe. Zdecydowana większość badanych uczniów z obu grup wiekowych nie piła cideru i alcopopu wcale, bądź nie piła ich w czasie ostatniej okazji.

Tab.12. Jednorazowe spożycie cideru.

	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Nigdy nie pije cideru	87,7%	86,5%
Ostatnim razem nie piłem cideru	9,6%	10,3%
Mniej niż półlitrową butelkę lub puszkę (<50 cl)	0,9%	0,9%
1–2 butelki lub puszki (50–100 cl)	0,5%	0,9%
3–4 butelki lub puszki (101–200 cl)	0,5%	0,4%
Więcej niż 4 butelki lub puszki (>200 cl)		

Tab.13. Jednorazowe spożycie alcopopu.

	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Nigdy nie pije alcopopu	87,2%	89,7%
Ostatnim razem nie piłem alcopopu	9,1%	9%
Mniej niż półlitrową butelkę lub puszkę (<50 cl)	1,8%	-
1–2 butelki lub puszki (50–100 cl)	1,8%	0,9%
3–4 butelki lub puszki (101–200)	-	0,4%
Więcej niż 4 butelki lub puszki (>200 cl)	-	-

W badaniu ESPAD z 2011 roku uwzględniono dwa poziomy nadmiernego spożycia napojów alkoholowych: przekroczenie progu nietrzeźwości oraz silne upicie się (wypicie tyle, żeby zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo). Kolejne pytanie dotyczyło upojenia alkoholowego. Picie w znacznych ilościach prowadzić może do uszczerbku zdrowia oraz nagannych zachowań, zaburzających porządek publiczny. Zapytaliśmy uczniów, czy zdarzyło się im kiedykolwiek upić. Większość badanych uczniów ma już za sobą to doświadczenie. Przynajmniej raz w życiu próg nietrzeźwości przekroczyło 45,2% gimnazjalistów oraz 66,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. **Uzyskany wynik jest zbliżony do wyniku ogólnopolskiego badania ESPAD z 2011 roku, w którym 48,6% gimnazjalistów i 70,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych przekroczyło kiedykolwiek próg nietrzeźwości.**

Tab.14. Porównanie wyników badań z badaniami ESPAD z 2011 roku. Przekraczanie progu nietrzeźwości.

		Diagnoza	ESPAD
Gimnazjum	Kiedykolwiek w życiu	45,2%	48,6%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	32,4%	36,4%
	W czasie 30 dni przed badaniem	14,2%	21,4%
Szkoła ponadgimnazjalna	Kiedykolwiek w życiu	66,8%	70,3%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	49,3%	54,6%
	W czasie 30 dni przed badaniem	31,4%	32,3%

Niższy odsetek badanych uczniów w gminie i mieście Śrem upijał się w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. Tego typu doświadczenia miało 32,4% gimnazjalistów oraz 49,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. **W ogólnopolskim badaniu ESPAD z 2011 roku w ten sposób odpowiedziało 36,4% gimnazjalistów oraz 54,6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.**

Znacznie mniej badanych uczniów w gminie i mieście Śrem upijało się w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. 14,2% gimnazjalistów i 31,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych miało tego typu doświadczenia. **Uzyskany wynik jest nieco niższy w przypadku gimnazjalistów oraz zbliżony w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych do wyniku ogólnopolskich badań ESPAD z 2011 roku, w których 21,4% gimnazjalistów i 32,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych przynajmniej raz upiło się w czasie 30 dni przed badaniem.**

Badani uczniowie z obu grup wiekowych, jeśli przekraczają próg nietrzeźwości, nie robią tego bardzo często. Stosunkowo nieduży odsetek badanych uczniów wskazywał, że miał tego typu doświadczenia 10 lub więcej razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy bądź ostatnich 30 dni przed badaniem. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Tab.15. Przekraczanie progu nietrzeźwości

		Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Kiedykolwiek w życiu	Nigdy	54,8%	33,2%
	1-2 razy	21%	25,1%
	3-5 razy	10,5%	11,2%
	6-9 razy	5,5%	7,6%
	10-19 razy	4,1%	5,8%
	20-39 razy	1,8%	7,6%
	40 razy lub więcej	2,3%	9,4%
W czasie 12 miesięcy przed badaniem	0	67,6%	50,7%
	1-2 razy	16,9%	23,8%
	3-5 razy	7,3%	7,2%
	6-9 razy	5,9%	6,7%
	10-19 razy	1,4%	7,2%
	20-39 razy	0,5%	2,2%
	40 razy lub więcej	0,5%	2,2%
W czasie 30 dni przed badaniem	0	85,8%	68,6%
	1-2 razy	8,2%	18,4%
	3-5 razy	5%	7,2%
	6-9 razy	0,9%	4,5%
	10-19 razy	-	0,4%
	20-39 razy	-	-
	40 razy lub więcej	-	0,9%

W grupie badanych gimnazjalistów nie wystąpiło znaczące zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na płeć, czy też miejsce zamieszkania. W szkołach ponadgimnazjalnych upijało się więcej badanych chłopców niż badanych dziewczyn, a także więcej badanych mieszkańców miasta niż wsi. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi badanych na to pytanie przy uwzględnieniu podziału na płeć i miejsce zamieszkania badanych uczniów.

Tab.16. Przekraczanie progu nietrzeźwości - podział na płeć i miejsce zamieszkania.

		Dziewczynki	Chłopcy	Miasto	Wieś
Gimnazjum	Kiedykolwiek w życiu	43,7%	47%	40,2%	50,5%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	32,8%	32%	32,1%	32,7%
	W czasie 30 dni przed badaniem	16%	12%	17%	11,2%
Szkoła ponadgimnazjalna	Kiedykolwiek w życiu	63,1%	70,5%	72,2%	61,1%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	43,2%	55,4%	51,3%	47,2%
	W czasie 30 dni przed badaniem	26,1%	36,6%	31,3%	31,5%

Stanu silnego upojenia alkoholem doświadczyło przynajmniej raz w życiu 41,6% gimnazjalistów oraz 62,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. **Uzyskany wynik jest zbliżony do wyniku ogólnopolskiego badania ESPAD z 2011, w którym tego typu doświadczenie posiadało 44,5% gimnazjalistów i 65,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.**

Tab.17. Porównanie wyników badań z badaniami ESPAD z 2011 roku. Silne upijanie się.

		Diagnoza	ESPAD
Gimnazjum	Kiedykolwiek w życiu	41,6%	44,5%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	27,4%	33,2%
	W czasie 30 dni przed badaniem	7,8%	14,4%
Szkoła ponadgimnazjalna	Kiedykolwiek w życiu	62,8%	65,7%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	41,7%	47,6%
	W czasie 30 dni przed badaniem	20,6%	21,6%

Niższy odsetek badanych uczniów w gminie i mieście Śrem doświadczył silnego upojenia alkoholem w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. 27,4% gimnazjalistów i 41,7% uczniów szkół gimnazjalnych przynajmniej raz silnie upiło się w tym czasie. **W ogólnopolskim badaniu ESPAD z 2011 roku w ten sposób odpowiedziało 33,2% gimnazjalistów i 47,6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.**

Znacznie mniej badanych uczniów w gminie i mieście Śrem doświadczyło silnego upojenia alkoholem w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. 7,8% gimnazjalistów i 20,6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych miało tego typu doświadczenia. **Uzyskany wynik jest niższy w przypadku gimnazjalistów oraz zbliżony w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych do wyniku ogólnopolskich badań ESPAD z 2011 roku, w których 14,4% gimnazjalistów i 21,6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych przynajmniej raz upiło się w czasie 30 dni przed badaniem.**

Tab.18. Silne upicie się napojem alkoholowym, tzn. piwem, winem lub wódką, tzn. wypić tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo.

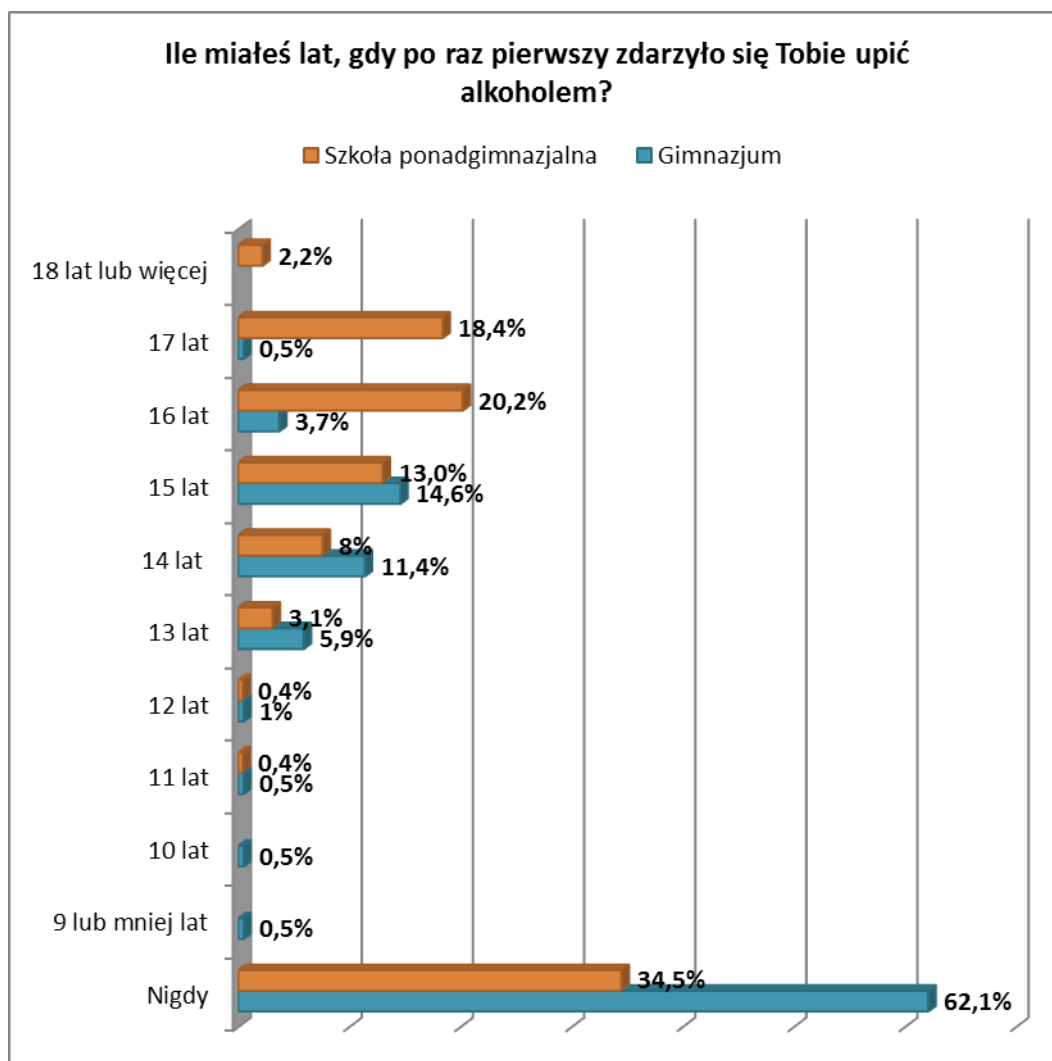
		Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazj alna
Kiedykolwiek w życiu	Nigdy	58,4%	37,2%
	1-2 razy	25,6%	28,3%
	3-5 razy	10,5%	13,5%
	6-9 razy	2,3%	6,7%
	10-19 razy	1,8%	4,9%
	20-39 razy	0,5%	5,8%
	40 razy lub więcej	0,9%	3,6%
W czasie 12 miesięcy przed badaniem	0	72,6%	58,3%
	1-2 razy	19,2%	22,4%
	3-5 razy	4,1%	9%
	6-9 razy	2,3%	4,9%
	10-19 razy	0,9%	4%
	20-39 razy	-	0,4%
	40 razy lub więcej	0,9%	0,9%
W czasie 30 dni przed badaniem	0	92,2%	79,4%
	1-2 razy	5,9%	18,4%
	3-5 razy	0,9%	1,3%
	6-9 razy	0,9%	0,4%
	10-19 razy	-	-
	20-39 razy	-	0,4%
	40 razy lub więcej	-	-

Tab.19. Silne upicie się napojem alkoholowym, tzn. piwem, winem lub wódką, tzn. wypić tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo - podział na płeć i miejsce zamieszkania.

		Dziewczynki	Chłopcy	Miasto	Wieś
Gimnazjum	Kiedykolwiek w życiu	39,5%	44%	35,7%	47,7%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	27,7%	27%	24,1%	30,8%
	W czasie 30 dni przed badaniem	10,1%	5%	8,9%	6,5%
Szkoła ponadgimnazjalna	Kiedykolwiek w życiu	59,5%	66,1%	64,3%	61,1%
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	32,4%	50,9%	41,7%	41,7%
	W czasie 30 dni przed badaniem	13,5%	27,7%	20,9%	20,4%

W grupie badanych gimnazjalistów wystąpiło zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na ich miejsce zamieszkania. Stanu silnego upojenia alkoholem doświadczyło więcej badanych mieszkańców wsi niż badanych mieszkańców miasta. W grupie badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych wystąpiło natomiast zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na płeć. Większy odsetek badanych chłopców niż badanych dziewczyn posiadał doświadczenia związane z upijaniem się.

Badani uczniowie zostali zapytani o wiek, w którym po raz pierwszy zdarzyło się im upić alkoholem. Uczniowie szkół podstawowych najczęściej mieli tego typu doświadczenia w wieku 14-15 lat, natomiast największy odsetek badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruwał, że po raz pierwszy zdarzyło się im upić alkoholem w wieku 16-17 lat. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Badani odpowiedzieli na pytanie o to, ile razy zdarzyło się im wypić 5 lub więcej drinków przy jednej okazji w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Drink został zdefiniowany jako szklanka/butelka/puszka piwa (ok. pół litra), szklanka/butelka/puszka cideru (ok. pół litra), 2 szklanki/butelki alcopopu (ok. pół litra), kieliszek wina (ok. 15 cl), kieliszek wódki lub innego napoju spirytusowego (ok. 5 cl) lub szklanka koktajlu.

Wśród gimnazjalistów, 66,2% uczniów nie doświadczyło tego ani razu w tym czasie, 11,4% uczniów zdarzyło się to raz, 10,5% uczniów – 2 razy, 6,8% uczniów – 3-5 razy, 3,7% uczniów – 6-9 razy, zaś 1,4% gimnazjalistów przyznało, że zdarzyło się im wypić 5 lub więcej drinków 10 lub więcej razy w tym czasie.

Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 44,8% uczniów nie doświadczyło tego ani razu w tym czasie, 17,5% uczniów zdarzyło się to raz, 12,1% uczniów – 2 razy, 10,8% uczniów – 3-5 razy, 8,5% uczniów – 6-9 razy, zaś 6,3% uczniów z tej grupy wiekowej przyznało, że zdarzyło się im wypić 5 lub więcej drinków 10 lub więcej razy w tym czasie.

Badani uczniowie odpowiadali również na pytanie o to, ile razy zdarzyło się im wypić 5 lub więcej drinków z rzędu. "Drink" oznacza tu kieliszek wina, butelkę piwa, mały kieliszek wódki lub innego napoju spirytusowego, albo szklanekę niskoprocentowego koktajlu.

Wśród gimnazjalistów, 65,3% uczniów nie doświadczyło tego ani razu w tym czasie, 12,8% uczniów zdarzyło się to raz, 9,1% uczniów – 2 razy, 9,6% uczniów – 3-5 razy, 2,3% uczniów – 6-9 razy, zaś 0,9% gimnazjalistów przyznało, że zdarzyło się im wypić 5 lub więcej drinków 10 lub więcej razy z rzędu w tym czasie.

Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 44,8% uczniów nie doświadczyło tego ani razu w tym czasie, 16,6% uczniów zdarzyło się to raz, 15,2% uczniów – 2 razy, 12,1% uczniów – 3-5 razy, 5,4% uczniów – 6-9 razy, zaś 5,8% uczniów z tej grupy wiekowej przyznało, że zdarzyło się im wypić 5 lub więcej drinków 10 lub więcej razy z rzędu w tym czasie.

Badani uczniowie zostali poproszeni o zaznaczenie na skali dziesięciopunktowej poziom intoksykacji przy ostatnim upiciu się. Wraz z wiekiem, badani nieco bardziej upijają się. Należy podkreślić, że stosunkowo nieduży odsetek badanych uczniów w obu grupach wiekowych deklaruwał, że poziom ich ostatniej intoksykacji był bardzo nasilony.

Tab.20. Nasilenie nietrzeźwości wśród badanych uczniów.

	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Nigdy nie piłem alkoholu	11,9%	5,4%
1 (brak efektu)	29,2%	27,4%
2	23,7%	13%
3	9,6%	12,6%
4	8,2%	8,1%
5	8,2%	13,5%
6	0,9%	4%
7	3,2%	5,8%
8	1,4%	5,8%
9	1,4%	0,9%
10 (bardzo silne upicie się)	2,3%	3,6%

Picie napojów alkoholowych może sprzyjać powstawaniu różnych problemów. Badani uczniowie w szkołach w gminie i mieście Śrem odpowiadali na pytanie dotyczące doświadczania różnych problemów w ciągu ostatnich 12 miesięcy oraz na pytanie dotyczące doświadczania przez nich tych samych problemów w związku z piciem alkoholu.

Badani gimnazjaliści, wśród najczęstszych problemów pojawiających się w związku z piciem przez nich alkoholu, wymieniali problemy z rodzicami (12,3%), problemy z przyjaciółmi (9,6%) oraz pogorszenie wyników w nauce (9,1%). W starszej grupie wiekowej wystąpiło większe rozpowszechnienie problemów związanych z piciem alkoholu, co wiąże się z wyższym poziomem spożycia przez nich napojów alkoholowych. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych najczęściej, jako problemy pojawiające się w związku z piciem przez nich alkoholu, wymieniali pogorszenie wyników w nauce (17,5%), problemy z rodzicami (15,2%), problemy z przyjaciółmi (12,1%), bójkę (11,7%) oraz seks bez zabezpieczenia (9,4%).

Tab.21. Doświadczanie przez uczniów problemów w czasie ostatnich 12 miesięcy.

Poziom szkoły		Ogółem	Pod wpływem alkoholu
Gimnazjum	Bójka	29,2%	7,3%
	Wypadek lub uszkodzenie ciała	45,2%	5,9%
	Poważne problemy z rodzicami	32,9%	12,3%
	Poważne problemy z przyjaciółmi	39,7%	9,6%
	Gorsze wyniki w nauce lub pracy	70,8%	9,1%
	Stałeś się ofiarą rabunku lub kradzieży	5%	0,5%
	Kłopoty z policją	7,8%	2,3%
	Interwencja pogotowia ratunkowego	9,1%	1,4%
	Seks bez zabezpieczenia	8,2%	2,3%
	Niechciane przez Ciebie doświadczenia seksualne	3,7%	1,8%
Szkoła ponadgimnazjalna	Bójka	26,1%	11,7%
	Wypadek lub uszkodzenie ciała	47,1%	9,9%
	Poważne problemy z rodzicami	29,7%	15,2%
	Poważne problemy z przyjaciółmi	35%	12,1%
	Gorsze wyniki w nauce lub pracy	68,6%	17,5%
	Stałeś się ofiarą rabunku lub kradzieży	8,5%	1,3%
	Kłopoty z policją	11,7%	7,6%
	Interwencja pogotowia ratunkowego	8,5%	1,8%
	Seks bez zabezpieczenia	13,5%	9,4%
	Niechciane przez Ciebie doświadczenia seksualne	3,6%	4,9%

7. Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 251 osób, w tym 149 kobiet i 102 mężczyzn. 71,1% badanych mieszkało w mieście, natomiast 28,9% badanych mieszkało na wsi. Wśród respondentów zdecydowana większość badanych mieszkańców gminy i miasta Śrem miała wykształcenie średnie lub wyższe (89,2% ogółu badanych). Wykształcenie większości badanych kobiet było wyższe (54,7%) oraz średnie (32,4%), podczas gdy 10,1% badanych kobiet miało wykształcenie zawodowe, zaś 2,7% badanych kobiet miało wykształcenie podstawowe. Wśród badanych mężczyzn przeważało wykształcenie wyższe (48%) oraz średnie (44,1%). Ponadto 2% badanych mężczyzn zadeklarowało wykształcenie podstawowe, a 5,9% badanych mężczyzn – zawodowe. Średnia wieku respondentów wynosiła 37 lat.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród 251 dorosłych osób w gminie i mieście Śrem miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym. Odwoływaliśmy się do takich obszarów jak:

- bezrobocie, wykluczenie społeczne,
- spożywanie alkoholu, uzależnienie od alkoholu, działania władz w tym zakresie,
- rozpowszechnienie oraz dostępność narkotyków w środowisku,
- przemoc w rodzinie, zachowania agresywne w miejscach publicznych,
- hazard.

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

W gminie i mieście Śrem problem alkoholizmu pojawia się na trzecim miejscu ważnych problemów społecznych. Zjawisko to jest jednak dość powszechne w całej Polsce.

„Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby, więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholu. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję.

Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie.”¹

W naszych badaniach interesowało nas kilka zagadnień: jaka jest wiedza i stosunek do alkoholu, czy w środowisku lokalnym występują zagrożenia (bójki, wandalizm) związane z nadmiernym spożywaniem alkoholu, czy respondenci widzą jakieś zmiany związane z alkoholem na przestrzeni ostatnich 10 lat oraz czy posiadają wiedzę o działaniach władz związanych z tym zagadnieniem.

Zapytaliśmy o postawę względem dostępności alkoholu. Prosiłiśmy badanych o określenie, czy uważają, że alkohol jest towarem szczególnym, w związku, z czym dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany, czy też alkohol jest towarem, jak każdy inny i zasady sprzedaży nie powinny być wyjątkowe.

Występuje niewielka rozbieżność, co do odpowiedzi w tym pytaniu w zależności od płci. 70,9% kobiet jest za ograniczeniem sprzedaży alkoholu w stosunku do 67,6% mężczyzn. Ponad dwie trzecie badanych osób wskazuje na specyfikę tego towaru i postuluje za ograniczeniami.

W badaniu interesowało nas również, czy respondenci zauważyli zmiany w obyczajowości spożywania alkoholu w swoim środowisku. 70,8% badanych stwierdziło, że zdecydowanie wzrosło, 24,8% badanych nie zauważyło zmian na przestrzeni ostatnich 10 lat, a 4,4% badanych uważa, że zmalało. Nie wystąpiły istotne różnice w odpowiedziach w zależności od płci badanych.

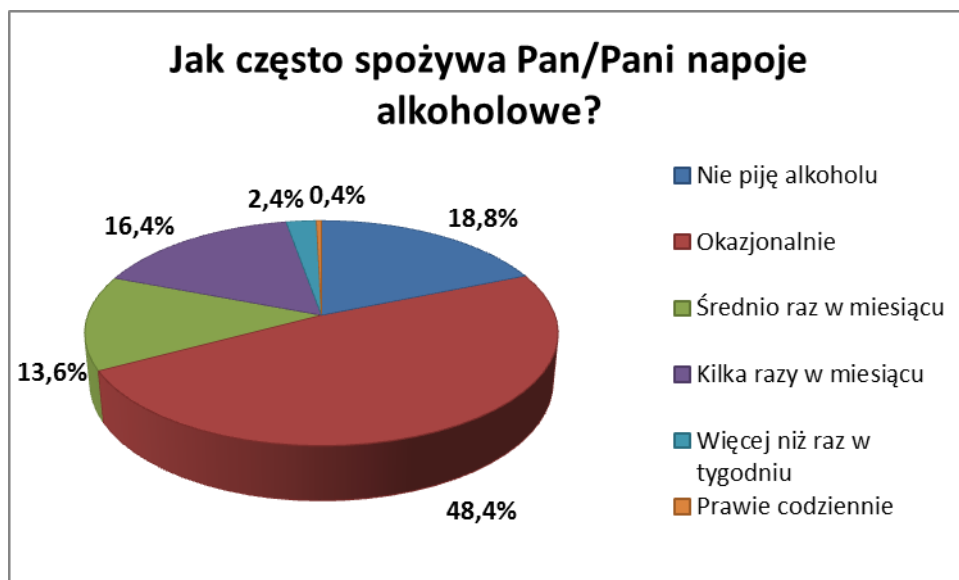
¹ CBOS „Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych”, 2007r.

Badani mieszkańcy miasta częściej niż badani mieszkańcy wsi deklarują, że zauważają wzrost spożywania napojów alkoholowych w swoim środowisku. W ten sposób odpowiedziało 74,1% badanych mieszkańców miasta oraz 65,5% badanych mieszkańców wsi.

Zbadaliśmy wiedzę respondentów na temat prowadzonych lokalnie działań, które mają na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu od alkoholu i narkotyków. 19% badanych mieszkańców gminy i miasta Śrem deklaruje, że posiada wiedzę na temat prowadzonych lokalnie działań, których celem jest przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom od alkoholu oraz narkotyków. Taką wiedzę posiada 18,6% badanych kobiet oraz 19,6% badanych mężczyzn. Wystąpiły różnice w odpowiedziach respondentów w zależności od ich miejsca zamieszkania. Taką wiedzę posiada 23,9% badanych mieszkańców miasta oraz 6,9% badanych mieszkańców wsi. Wśród działań prowadzonych w gminie i mieście Śrem, respondenci najczęściej wymieniają kluby anonimowych alkoholików, telefony zaufania, działalność Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, programy profilaktyczne w szkołach, rozwój bazy sportowej, świetlice resocjalizacyjne oraz Poradnię Uzależnień.

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości spożywania alkoholu. Blisko połowa badanych mieszkańców gminy i miasta Śrem (48,4%) pije alkohol okazjonalnie (od czasu do czasu), zaś 18,8% badanych nie pije alkoholu w ogóle. Ponadto 13,6% badanych pije alkohol średnio raz w miesiącu, 16,4% badanych – kilka razy w miesiącu, 2,4% badanych spożywa napoje alkoholowe więcej niż raz w tygodniu, a 0,4% badanych pije alkohol codziennie.

46,6% badanych kobiet oraz 51% badanych mężczyzn w gminie i mieście Śrem pije alkohol okazjonalnie (od czasu do czasu), 20,3% badanych kobiet oraz 16,7% badanych mężczyzn nie pije alkoholu w ogóle. Ponadto 14,2% badanych kobiet oraz 12,7% badanych mężczyzn pije alkohol średnio raz w miesiącu, 18,9% badanych kobiet oraz 12,7% badanych mężczyzn – kilka razy w miesiącu, 5,9% badanych mężczyzn spożywa napoje alkoholowe więcej niż raz w tygodniu, zaś 1% badanych mężczyzn spożywa alkohol prawie codziennie.

Największym zainteresowaniem cieszy się wino oraz piwo. 64,6% badanych deklaruje, że spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a 17,2% badanych spożywało je 10 lub więcej razy, zaś 64,5% badanych deklaruje, że spożyło przynajmniej raz piwo w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 21,6% badanych spożywało piwo 10 lub więcej razy. Nieco mniejszą popularnością wśród mieszkańców gminy i miasta Śrem cieszą się napoje wysokoprocentowe, które 51% badanych spożyło przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 10,4% badanych spożywało je 10 lub więcej razy.

Jeśli chodzi o preferencje płci, kobiety najczęściej sięgają po wino – 63,7% respondentek spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Nieco mniejszym zainteresowaniem cieszy się piwo oraz napoje wysokoprocentowe.

60,5% respondentek spożyło piwo przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 49,5% respondentek deklaruje spożycie napojów wysokoprocentowych przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Mężczyźni najbardziej preferują piwo – 70,5% badanych deklaruje picie piwa przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy oraz wino, które 65,6% mężczyzn spożyło przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Napoje wysokoprocentowe cieszą się nieco mniejszym zainteresowaniem wśród mężczyzn.

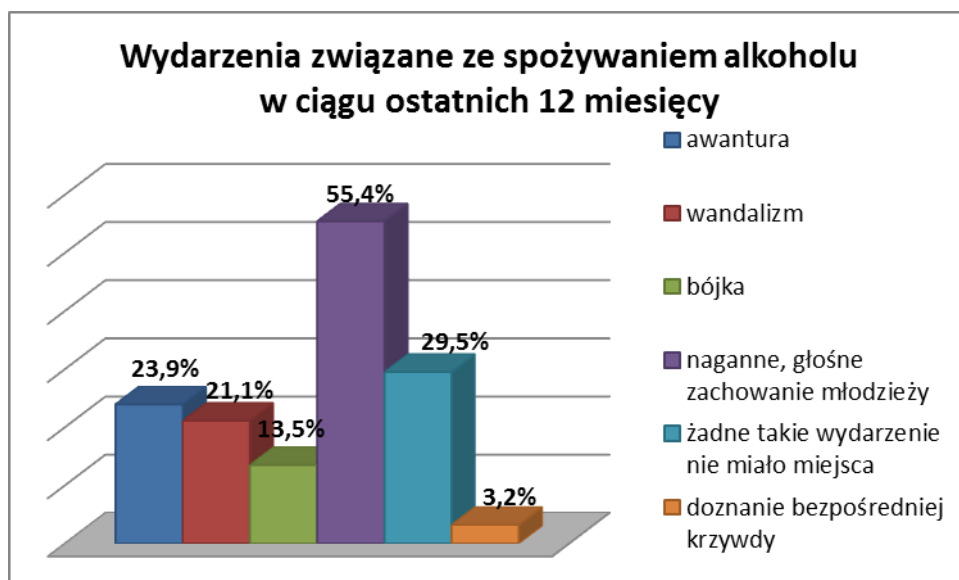
52,9% respondentów deklaruje spożycie napojów wysokoprocentowych przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o częstotliwość spożywania konkretnych napojów alkoholowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

Tab. 22. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dorosłych mieszkańców gminy i miasta Śrem w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
PIWO			
Nigdy	35,5%	39,5%	29,5%
1-2 razy	15,5%	16,8%	13,7%
3-5 razy	14,7%	14,8%	14,7%
6-9 razy	12,7%	11,4%	14,7%
10-19 razy	11,6%	10,1%	13,7%
20-39 razy	7,2%	5,4%	9,8%
40 i więcej razy	2,8%	2%	3,9%
WINO			
Nigdy	35,4%	36,3%	34,4%
1-2 razy	13,9%	13,4%	14,7%
3-5 razy	21,9%	20,8%	23,5%
6-9 razy	11,6%	10,1%	13,7%
10-19 razy	9,6%	10,7%	7,8%
20-39 razy	3,6%	4,7%	2%
40 i więcej razy	4%	4%	3,9%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE (DRINKI, WÓDKA, WHISKY)			
Nigdy	49%	50,5%	47,1%
1-2 razy	19,9%	20,1%	19,6%
3-5 razy	15,1%	14,8%	15,7%
6-9 razy	5,6%	6%	4,9%
10-19 razy	6,4%	6%	6,9%
20-39 razy	2%	1,3%	2,9%
40 i więcej razy	2%	1,3%	2,9%

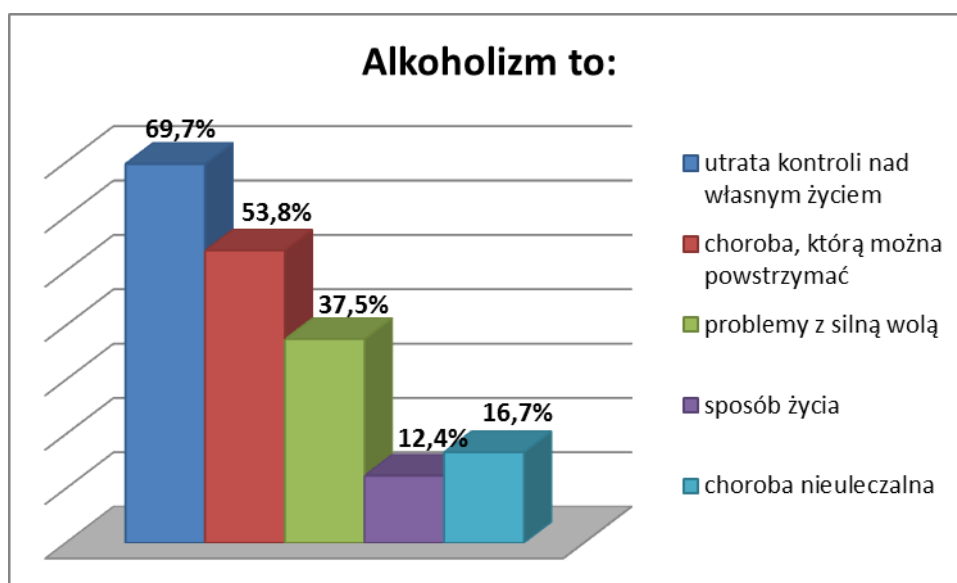
Jeśli chodzi o preferencje badanych ze względu na miejsce zamieszkania, badani mieszkańcy miasta najczęściej sięgają po wino – 63,5% badanych mieszkańców miasta spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Nieco mniejszym zainteresowaniem cieszy się piwo oraz napoje wysokoprocentowe. 61,5% badanych mieszkańców miasta spożyło piwo przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 48,3% badanych mieszkańców miasta deklaruje spożycie napojów wysokoprocentowych przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Badani mieszkańcy wsi najbardziej preferują piwo – 74,1% badanych deklaruje picie piwa przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy oraz wino, które 65,5% badanych mieszkańców wsi spożyło przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Napoje wysokoprocentowe cieszą się nieco mniejszym zainteresowaniem wśród badanych mieszkańców wsi. 58,6% badanych mieszkańców wsi deklaruje spożycie napojów wysokoprocentowych przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Zjawisko nadmiernego spożywania alkoholu może być powiązane z agresywnym zachowaniem i pojawiać się w życiu publicznym w postaci bójek, awantur, pobić czy wulgaryzmów. Zapytaliśmy respondentów, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania doświadczyli któregoś z tych nieprzyjemnych przeżyć. 29,5% badanych nie było świadkami ani uczestnikami takich wydarzeń. Natomiast 55,4% respondentów doświadczyło głośnie i naganne zachowania młodzieży, kolejno 23,9% osób awantury, 21,1% osób wandalizmu, 13,5% osób bójki i 3,2% osób bezpośredniej krzywdy w postaci kradzieży, pobicia czy wulgaryzmów.

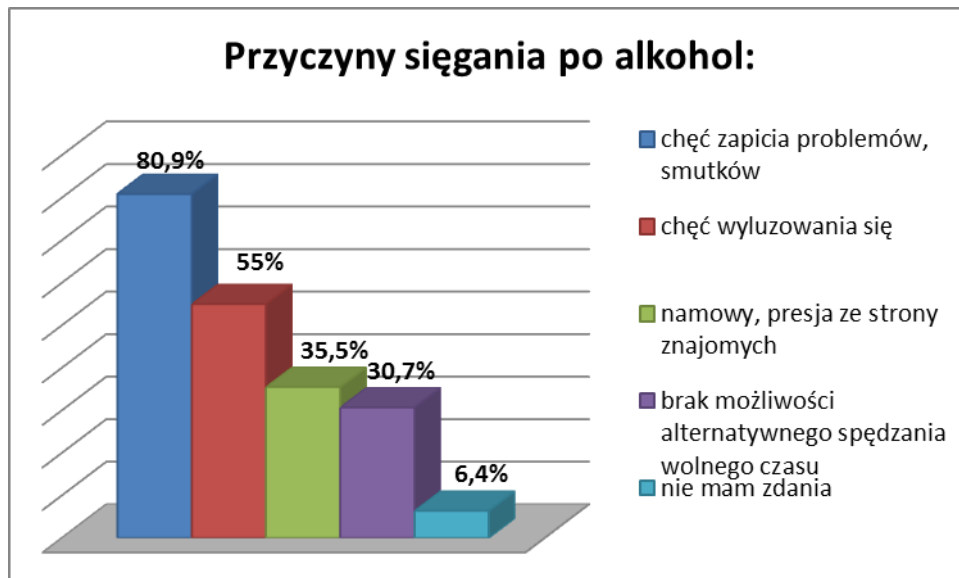

Jak widać, najczęściej nieprzyjemnych doświadczeń respondenci mieli z młodzieżą zachowującą się niestosownie pod wpływem alkoholu. Problemem jest nie tylko spożywanie alkoholu przez młodzież, ale również ich naganne zachowanie.

Kolejnym ważnym zagadnieniem poruszonym przez nas w badaniu był problem nadużywania alkoholu. Poprosiliśmy badanych o zdefiniowanie alkoholizmu. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi przez jednego badanego. Najwięcej badanych wskazuje na utratę kontroli nad własnym życiem (69,7% badanych), chorobę, którą można powstrzymać (53,8% osób) oraz problemy z silną wolą (37,5% osób). Takie podejście wskazuje na dużą świadomość i znajomość tematu oraz jest wyrazem empatii i zrozumienia problemu. 16,7% badanych mówi o alkoholizmie jako o chorobie nieuleczalnej, a alkoholika utożsamia z osobą, która pije i będzie piła, zaś 12,4% badanych sądzi, że jest to sposób życia. Należałoby zwrócić szczególną uwagę na edukację w tym zakresie. Alkoholizm z medycznego punktu widzenia jest chorobą, z którą należy walczyć poprzez specjalistyczną pomoc oraz wsparcie najbliższych. Ta wiedza powinna być dana każdemu, gdyż w każdej rodzinie może pojawić się ten problem.

Pytając o motywacje sięgania po alkohol, ujawnił się przede wszystkim jego społeczny oraz psychologiczny wymiar. Badani mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź na to pytanie.

W odpowiedziach respondentów dominowały dwa powody: chęć „zapicia” problemów i smutków (80,9% badanych) oraz chęć wyluzowania się (55% badanych). Kolejnymi powodami były: namowy, presja ze strony znajomych (35,5% badanych) oraz brak możliwości alternatywnego spędzania czasu wolnego (30,7% badanych). 6,4% badanych nie miało zdania. Badani podawali ponadto, jako powód sięgania po napoje alkoholowe imprezy okolicznościowe, brak pracy, alkoholizm w rodzinie, a także picie dla przyjemności.

8. Badanie punktów sprzedaży alkoholu

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 27 kobiet i 7 mężczyzn. 70,6% ankietowanych miało wykształcenie średnie, 17,6% badanych – zawodowe, zaś 11,8% badanych – wyższe. Średnia wieku badanych osób wyniosła 28,7 lat. 74,1% badanych było mieszkańcami miasta, natomiast 25,9% badanych było mieszkańcami wsi. 5,9% ankietowanych było właścicielami punktów sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych, a pozostali badani byli pracownikami. W 32 badanych punktach sprzedawane były napoje alkoholowe, 27 badanych punktach sprzedawane były również wyroby tytoniowe.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony w 34 punktach sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych w gminie i mieście Śrem miał na celu analizę postawy sprzedawców względem (między innymi) takich zagadnień jak:

- sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
- sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol.

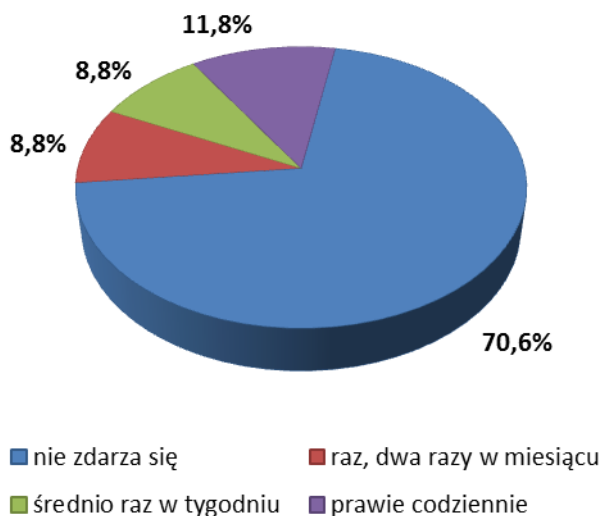
Wyniki badania

Pierwsze zagadnienie dotyczyło zakresu wiedzy na temat alkoholu zawartego w różnych trunkach. Zapytaliśmy, czy alkohol zawarty w wódce jest (Pana/Pani zdaniem) bardziej groźny od tego w piwie. Ponad połowa ankietowanych odpowiedziała „nie” (52,9%), 29,4% ankietowanych nie miało zdania na ten temat, zaś 17,6 % ankietowanych odpowiedziało twierdząco na pytanie. Można, więc wnioskować, że świadomość badanych sprzedawców w tym zakresie jest stosunkowo duża. Alkohol zawarty w każdym napoju alkoholowym jest tak samo groźny. Jedyna różnica polega na procentowej zawartości w poszczególnych trunkach. Trzeba jednak pamiętać, że jest to ta sama substancja.

Kolejne pytania dotyczyły spożywania napojów alkoholowych w punktach ich sprzedaży. Zapytaliśmy sprzedawców, czy uważają takie zachowanie za niestosowne. Większość badanych (64,7%) uważa takie zachowanie za niestosowne, 23,5% nie ma nic przeciwko, by klient spożył alkohol w miejscu zakupu, zaś 11,8% badanych nie ma zdania na ten temat.

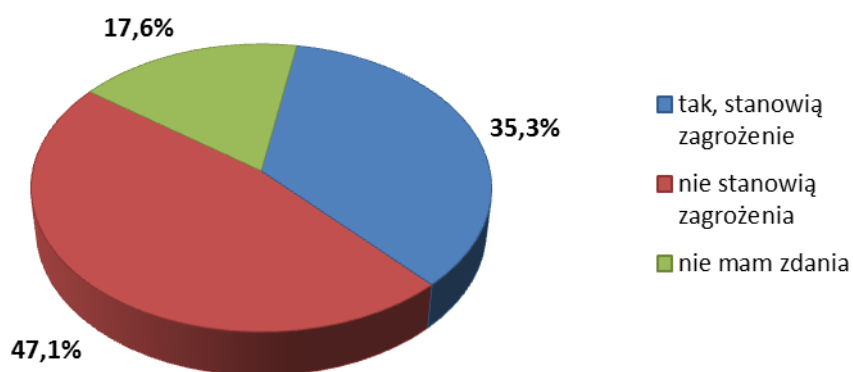
W związku z powyższym, interesowała nas częstotliwość spożywania napojów alkoholowych w tych punktach. Blisko trzy czwarte badanych pracowników punktów sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych odpowiedziało, że „w ogóle się nie zdarza”, 8,8% badanych przyznało, że takie zdarzenia mają miejsce „raz, dwa razy w miesiącu”, 8,8% badanych – „średnio raz w tygodniu”, zaś 11,8% badanych odpowiedziało, że taka sytuacja ma miejsce „prawie codziennie”. **Można wnioskować, że w badanych punktach sprzedaży alkoholu sprzedawcy dobrze radzą sobie z tym problemem.**

Jak często zdarza się spożywanie alkoholu w obrębie Pana/Pani punktu?

W badaniu interesowało nas również zjawisko zagrożenia społecznego, które może być powodowane przez osoby spożywające alkohol. Zapytaliśmy, czy takie osoby stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w danym środowisku lokalnym. 47,1% badanych stwierdziło, że osoby pijące nie stanowią zagrożenia, 35,3% badanych przyznało, że takie osoby stanowią zagrożenie, natomiast 17,6% badanych nie miało zdania na ten temat.

Czy osoby pijące alkohol w miejscu Pana/Pani zamieszkania stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa?

Warto w tym miejscu odwołać się do badań z Harvard School of Public Health College Alcohol Study (2003), które wskazują na korelację między częstszym i ryzykownym pićm a nasyceniem okolicy punktami sprzedaży napojów alkoholowych. Wyniki badań opierały się na danych zebranych z 8 uniwersytetów i pokazywały, że na tych obszarach, gdzie nasycenie punktów sprzedaży było wyższe, studenci pili więcej i mieli więcej problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.

Natomiast według badania opinii publicznej dotyczącego poczucia bezpieczeństwa, w województwie wielkopolskim respondenci najbardziej boją się brawurowo jeżdżących kierowców (36,5%) oraz włamania (30,1%). 12,1% respondentów obawia się natomiast „*agresji ze strony osób pijanych lub narkomanów.*”²

Z powyższych badań wynika, że w społeczeństwie panuje obawa przed zachowaniem osób w stanie nietrzeźwym. Na tym tle, obawy przed osobami nietrzeźwymi wśród badanych mieszkańców gminy i miasta Śrem wydają się duże.

Interesowało nas również, czy w ostatnim miesiącu zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zajście związane z alkoholem w obrębie sklepu. W 8,8% badanych punktów sprzedaży miało miejsce takie zdarzenie w ciągu ostatniego miesiąca.

² Brzeźniak A., Chmielewska A., Kubik J. i Lesiak M. (2011). *Polskie badanie przestępczości. Profil obszarów działania Komend Wojewódzkich i Komendy Stołecznej Policji*. Komenda Główna Policji. Warszawa.

Zapytaliśmy sprzedawców, **czy widzą coś niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej**. Większość badanych sprzedawców (82,4%) odpowiedziała twierdząco na to pytanie. 17,6% respondentów przyznało, że nie widzi niczego niestosownego w sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym.

Zapytaliśmy również, czy zdarzyło się ankietowanym sprzedać osobie nietrzeźwej alkohol. Większość badanych (64,7%) odpowiedziała, że nigdy nie miała miejsca taka sytuacja, co jest zgodne z deklarowanym przekonaniem, że jest to zachowanie niestosowne. **Pozostałym 29,4% badanych sprzedawcom – zdarza się sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej, zaś 5,9% badanych przyznaje, że takie sytuacje mają miejsce często**. Wielu sprzedawców w gminie i mieście Śrem sprzedaje alkohol osobom nietrzeźwym pomimo uznawania tego za niestosowne zachowanie. Sprzedaż alkoholu osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, jest zabroniona przez Ustawę z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, artykuł 15. **Należy zwrócić szczególną uwagę na to zagadnienie podczas szkoleń dla sprzedawców alkoholu**.

Kolejny obszar badawczy dotyczył **sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim**. Na początek zapytaliśmy o bezpieczną granicę wieku, od której powinno sprzedawać się napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe.

Tab. 23. Granica wieku, od której można sprzedawać alkohol i papierosy osobom młodym.

Od jakiego wieku powinno sprzedawać się ...	...alkohol ?	...papierosy ?
Bez ograniczeń	-	-
16 rok życia	-	2,9% odpowiedzi
18 rok życia	55,9% odpowiedzi	55,9% odpowiedzi
21 rok życia	44,1% odpowiedzi	41,2% odpowiedzi

W przypadku alkoholu odpowiedzi rozkładały się następująco: 55,9% badanych wyznaczyło przekroczenie 18 roku życia, a 44,1% badanych - 21 rok życia. Podobnie, 55,9% badanych sprzedawców deklaruje, że wyroby tytoniowe powinny być sprzedawane od 18 roku życia, 41,2% badanych wskazuje na 21 rok życia, zaś 2,9% badanych wskazuje na 16 rok życia. Widać podobne restrykcje w stosunku do alkoholu, jak i papierosów. Świadczy to o tym, że badani sprzedawcy w gminie i mieście Śrem mają odpowiedzialne podejście do badanego zagadnienia.

Chcieliśmy także zbadać powszechność zjawiska sprzedaży używek osobom nieletnim. Zapytaliśmy sprzedawców, czy znają takie przypadki. Nieco mniej niż połowa badanych sprzedawców wie o sytuacjach sprzedaży alkoholu, połowa badanych wie o sprzedaży wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia. Zjawisko sprzedaży używek osobom nieletnim jest w Polsce dość powszechne, a wyniki naszego badania w znacznym stopniu potwierdzają tę zależność w gminie i mieście Śrem.

Tab. 24. Przypadki sprzedawania alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim.

Czy znasz przypadki ...	... sprzedaży alkoholu osobom nieletnim ?	... sprzedaży papierosów osobom nieletnim ?
TAK	41,2% odpowiedzi	50% odpowiedzi
NIE	58,8% odpowiedzi	50% odpowiedzi

Warto w tym miejscu odwołać się do „Polskiej Deklaracji w sprawie Młodzieży i Alkoholu” w ramach uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r., gdzie wyraźnie zaznaczono, iż:

„Wszystkie dzieci i młodzież mają prawo do życia w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, wolnym od zagrożeń związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić.”

Odpowiedzialność za zdrowy rozwój osób niepełnoletnich w dużym stopniu zależy od osób dorosłych, które znajdują się w ich otoczeniu. Oczywiście najbardziej znaczącą rolę odgrywają rodzice, jednak zgodnie z wyżej wymienioną ustawą również inne osoby dorosłe (w tym wypadku sprzedawcy alkoholu i papierosów) mają obowiązek chronić zdrowie młodzieży.

Zapytaliśmy również bezpośrednio sprzedawców, czy kiedykolwiek sprzedali papierosy lub alkohol osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia. 5,9% badanych sprzedawców odpowiedziało twierdząco na pytanie o sprzedaż napojów alkoholowych, również 5,9% badanych sprzedawców odpowiedziało twierdząco na pytanie o sprzedaż papierosów osobom poniżej 18 roku życia.

Biorąc pod uwagę ogólnopolską skalę zjawiska, wydaje się prawdopodobne, że odpowiedzi na powyższe pytania mogły nie odzwierciedlać w pełni stanu faktycznego. Zafałszowanie odpowiedzi może być związane ze strachem wyciągnięcia konsekwencji z łamania prawa takim zachowaniem.

Interesowało nas również, jak często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu alkoholu. Dwie trzecie badanych (67,6%) odpowiedziało, że taka sytuacja „zdarza się rzadko”, 11,8% badanych pracowników punktów sprzedaży - „co najmniej raz w tygodniu”, 2,9% badanych – „prawie codziennie”, a 17,6% badanych pracowników punktów sprzedaży – „nigdy”. Analogicznie zapytaliśmy o papierosy i otrzymaliśmy podobne wyniki: 55,9% badanych pracowników punktów sprzedaży odpowiedziało, że taka sytuacja „zdarza się, ale rzadko”, 14,7% badanych - „co najmniej raz w tygodniu”, 5,9% badanych – „prawie codziennie”, a 23,5% badanych pracowników punktów sprzedaży – „nigdy”.

Tab. 25. Próby kupowania alkoholu i papierosów przez osoby niepełnoletnie.

Jak często zdarza się, że osoba, o której wiesz, że jest niepełnoletnia, próbuje kupić ...	nigdy	zdarza się, ale rzadko	co najmniej raz w tygodniu	prawie codziennie
... napoje alkoholowe?	17,6%	67,6%	11,8%	2,9%
... wyroby tytoniowe?	23,5%	55,9%	14,7%	5,9%

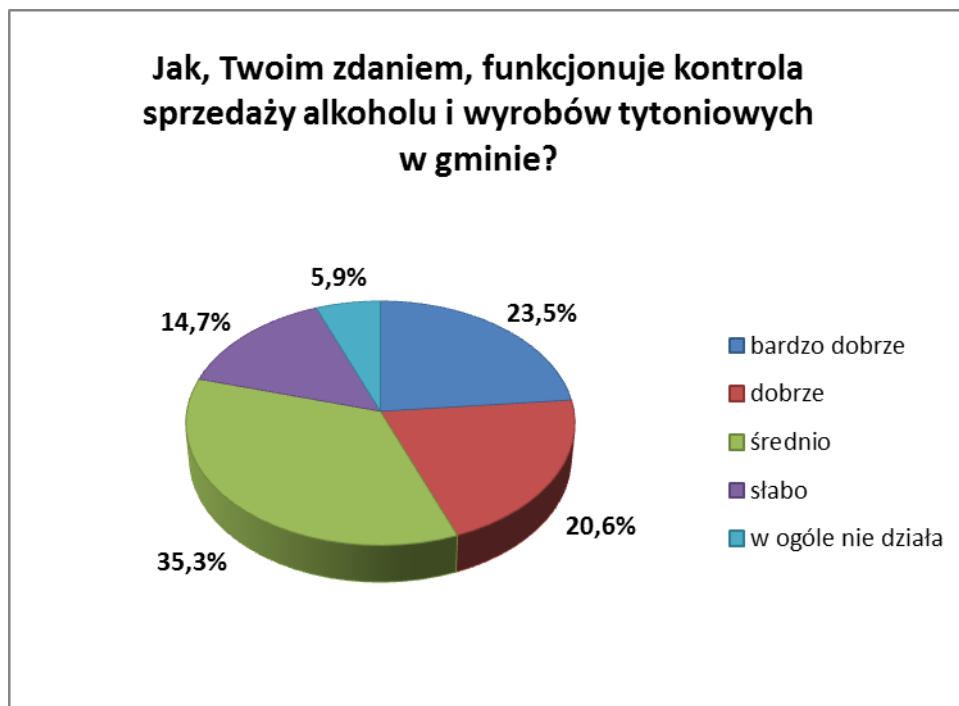
„Picie i upijanie się przez dzieci i młodzież jest jednym z największych problemów społecznych współczesnej Polski. Można i trzeba przeciwstawić się mu z całym zdecydowaniem.”³

Podsumowując, stosunkowo dużo młodych ludzi podejmuje próby zakupu alkoholu bądź papierosów, bądź obu używek naraz. Sprzedawcy powinni być przygotowani do właściwego zareagowania w takich przypadkach. Zapytaliśmy ich, czy czują się skrupowani i czy mają śmiałość poprosić o dowód potwierdzający pełnoletność klienta, w przypadku, kiedy mają wątpliwość, co do jego pełnoletności. Wszyscy badani odpowiedzieli, że nie mają z tym problemu. **Ogólna tendencja wskazuje na bardzo dobre przygotowanie badanych sprzedawców do odmawiania osobom nieletnim sprzedaży artykułów zabronionych dla nich do zakupu.**

W tym miejscu należy odwołać się do Art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, gdzie wyraźnie podkreślono, iż w przypadku wątpliwości, co do pełnoletności nabywcy, sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. Jest to podstawowe prawo sprzedawcy. Sprzedaż napoju alkoholowego lub wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia, grozi grzywną i utratą zezwolenia.

³ „Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkoholizmu” Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r.

W ostatnim pytaniu poprosiliśmy o ocenę funkcjonowania kontroli sprzedaży napojów alkoholowych w gminie i mieście Śrem. 44,1% badanych pozytywnie wypowiada się o funkcjonowaniu kontroli sprzedaży obu używek, 35,3% badanych jest umiarkowanie zadowolonych z prowadzonych działań, 14,7% badanych słabo ocenia funkcjonowanie kontroli, zaś 5,9% badanych uważa, że taka kontrola w ogóle nie działa.

9. Podsumowanie i wnioski

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w gminie i mieście Śrem można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców gminy Śrem.

a) Problem nadużywania alkoholu jest wymieniany, jako jeden z najważniejszych problemów społecznych przez mieszkańców. Ponad dwie trzecie badanych uważa alkohol za towar szczególny i postuluje za kontrolowaniem jego sprzedaży. 19% badanych posiada wiedzę o prowadzonych lokalnie działaniach mających na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez

władze lokalne w tym zakresie, w szczególności wśród mieszkańców terenów wiejskich.

b) Problemem środowiskowym jest również przemoc. 22,9% ankietowanych przyznało, że zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy fizycznej, 38,6% badanych zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy psychicznej. Ponadto 42,2% respondentów odpowiedziało, że zna przypadki bicia dzieci przez ich rodziców czy opiekunów. Przemoc fizyczna oraz przemoc fizyczna wobec dzieci jest bardziej rozpowszechniona wśród badanych mieszkańców wsi niż miasta, natomiast przemoc psychiczna jest bardziej rozpowszechniona wśród badanych mieszkańców miasta niż wsi. Większy odsetek badanych mężczyzn niż kobiet wie o osobach doświadczających przemocy psychicznej, a także przypadkach bicia dzieci przez ich rodziców. Należy podkreślić, że zdecydowana większość badanych (73,1%) posiada wiedzę na temat instytucji, do których należy się zwrócić, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy.

Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.

a) Gmina i miasto Śrem wypada podobnie, a nawet, w kilku przypadkach, lepiej pod względem liczby badanych młodych osób mających kontakt z wybranymi substancjami psychoaktywnymi, w porównaniu do badania ogólnopolskiego ESPAD z 2011 roku.

b) Spożywanie napojów alkoholowych przez młode osoby jest najbardziej rozpowszechnionym problemem. Wraz z wiekiem rośnie zaś odsetek osób sięgających po wybrane substancje psychoaktywne.

c) Spożywanie napojów alkoholowych przez młode osoby jest bardzo poważnym problemem. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po alkohol. 18,6% badanych uczniów szkół podstawowych, 90,9% badanych gimnazjalistów oraz 96,4% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych piło kiedykolwiek alkohol. Uzyskany wynik jest zbliżony do wyniku badań ogólnopolskich ESPAD z 2011 roku. Niższy odsetek badanych gimnazjalistów oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych w porównaniu do badań ogólnopolskich, miał kontakt z alkoholem w ciągu ostatnich 30 dni. W szkołach podstawowych alkohol piło kiedykolwiek więcej badanych dziewczynek niż chłopców oraz więcej badanych mieszkańców miasta niż mieszkańców wsi. W szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych zasadniczo nie wystąpiły znaczne różnice w odpowiedziach badanych dziewcząt i chłopców. Jedynie w przypadku picia alkoholu przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych w ciągu ostatnich 30 dni, większy odsetek badanych chłopców niż dziewcząt miał tego typu doświadczenia. W gimnazjum kontakt z alkoholem w czasie ostatnich 12 miesięcy oraz w czasie ostatnich 30 dni miało ponadto więcej badanych mieszkańców miasta niż mieszkańców wsi.

d) Ponadto 1,4% badanych uczniów szkół podstawowych przynajmniej raz w życiu upiło się, tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem.

Przynajmniej raz w życiu próg nietrzeźwości przekroczyło natomiast 45,2% badanych gimnazjalistów oraz 66,8% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych, zaś stanu silnego upojenia alkoholem, tak by się zataczać, bełkotać, nie pamiętać, co się działo, doświadczyło przynajmniej raz w życiu 41,6% badanych gimnazjalistów oraz 62,8% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Uzyskane wyniki są zbliżone do wyników badań ogólnopolskich ESPAD z 2011 roku. W szkołach gimnazjalnych upiło się kiedykolwiek tyle samo badanych dziewcząt i chłopców oraz więcej badanych mieszkańców wsi niż miasta. W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, w szkołach gimnazjalnych, upiło się więcej badanych dziewcząt niż chłopców, nie wystąpiło natomiast zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na miejsce zamieszkania. W szkołach ponadgimnazjalnych, upiło się kiedykolwiek, a także w czasie ostatnich 30 dni, więcej badanych chłopców niż dziewcząt, nie wystąpiło natomiast zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na miejsce zamieszkania.

e) Wśród przyczyn sięgania po napoje alkoholowe uczniowie szkół podstawowych często wskazują na chęć zaimponowania lub presję rówieśników, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby.

f) Jednocześnie niepokojący jest łatwy dostęp dzieci i młodzieży do substancji psychoaktywnych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Wraz z wiekiem badanych wzrasta odsetek uczniów, dla których zakup substancji psychoaktywnych jest łatwy. Najłatwiejszą substancją do kupienia są dla badanych uczniów napoje alkoholowe. Badani uczniowie w gminie i mieście Śrem oceniają trudność zakupu napojów alkoholowych, papierosów oraz marihuany na zbliżonym poziomie do uczniów w badaniu ESPAD z 2011 roku. Jedynie zakup dopalaczy jest trudniejszy dla badanych młodych mieszkańców gminy i miasta Śrem, w porównaniu do badań ogólnopolskich. Zakup różnych substancji psychoaktywnych, we wszystkich grupach badanych, jest łatwiejszy dla badanych chłopców niż dziewcząt. W szkołach podstawowych zakup napojów alkoholowych oraz narkotyków jest łatwiejszy dla badanych mieszkańców wsi, natomiast zakup papierosów jest łatwiejszy dla badanych mieszkańców miasta. W szkołach gimnazjalnych, zakup napojów alkoholowych, papierosów oraz dopalaczy jest łatwiejszy dla badanych mieszkańców miasta, natomiast zakup marihuany jest łatwiejszy dla badanych mieszkańców wsi. W szkołach ponadgimnazjalnych zakup tytoniu, marihuany i dopalaczy jest łatwiejszy dla badanych mieszkańców miasta.

g) Problemem wśród badanych uczniów są przypadki agresji i przemocy, z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. Badani uczniowie częściej są sprawcami przemocy, niż sami jej doznają. Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony rodziny lub otoczenia rówieśniczego, przyznaje się 19% badanych

uczniów szkół podstawowych. 47,9% gimnazjalistów i 35,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych przyznało, że zdarzyło się im w czasie ostatnich 12 miesięcy uczestniczyć w grupie dokuczającej innym. 27,1% gimnazjalistów i 17,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklarowało, że w czasie ostatnich 12 miesięcy sami byli dręczeni przez innych.

Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.

a) Analiza postaw wychowawczych badanych mieszkańców wykazała, że w większości nie uznają specjalnych okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Te wyniki mogą być wskaźnikiem właściwych postaw rodzicielskich wobec wychowania młodych ludzi, w którym przemoc nie powinna mieć miejsca.

b) Większość badanych uczniów z obu grup wiekowych pozytywnie ocenia sytuację finansową rodziny, swoje relacje z rodzicami i przyjaciółmi, a także samego siebie i stan swojego zdrowia, co jest pozytywną informacją.

c) Większość młodych ludzi oceniła swoje relacje z rodzicami jako pozytywne, co wskazuje na korzystną atmosferę wychowawczą i przyjazne środowisko domowe panujące w rodzinach. 87,8% badanych uczniów szkół podstawowych oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre lub raczej dobre. 79,4% badanych gimnazjalistów i 83,9% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest zadowolonych ze swoich relacji z matką. 68,5% badanych gimnazjalistów i 65% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest zadowolonych z relacji z ojcem. Ponadto uczniowie deklarowali, że mogą liczyć na wsparcie materialne i emocjonalne swoich rodziców, jeśli tego potrzebują.

d) Badani uczniowie, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzegają ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. 66,1% badanych uczniów szkół podstawowych deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 43% badanych uczniów szkół podstawowych uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).

e) W grupie młodych ludzi 95% badanych uczniów szkół podstawowych, deklarowało, że nie sięgnęłoby po narkotyki, nawet gdyby nadarzyła się ku temu okazja, zaś 39,3% badanych gimnazjalistów oraz 50,7% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych miało okazję spróbować marihuanę lub haszysz, ale nie zrobiło tego. Świadczy to o dość dużej świadomości związanej ze szkodliwością substancji odurzających.

Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu.

a) Wśród ankietowanych pracowników punktów sprzedaży, 82,4% badanych sprzedawców sprzeciwia się sprzedawaniu napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, pomimo to 29,4% badanych sprzedawców przyznało, że zdarza się im sprzedawać alkohol osobom nietrzeźwym, zaś 5,9% badanych robi to często. Takie postępowanie stoi w sprzeczności z artykułem 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, należy, więc przywiązywać wagę do tego, aby artykuł ten był przestrzegany.

b) Osoby spożywające alkohol są uznawane za zagrożenie, ale na terenie badanych punktów sprzedaży rzadko zdarzają się nieprzyjemne zajścia związane z pićm napojów alkoholowych. W 8,8% badanych punktach sprzedaży doszło do takiego zdarzenia w ciągu ostatniego miesiąca.

c) Ankieta wykazała, że stosunkowo dużo osób niepełnoletnich podejmuje próby zakupu napojów alkoholowych bądź papierosów. Badanie wskazuje, że w większości badanych punktów sprzedaży pracownicy nie sprzedają zakazanych substancji osobom niepełnoletnim i dobrze radzą sobie w sytuacji odmowy ich sprzedaży.

III. Cele programu

1. Cele strategiczne programu:

- a) ograniczenie rozpowszechniania zjawiska nadużywania alkoholu oraz związanych z tym problemów,
- b) zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób nadużywających, uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin poprzez zapewnienie dostępu do świadczeń terapeutycznych i rehabilitacyjnych oraz pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym,

2. Cele szczegółowe programu:

- a) prowadzenie działalności profilaktycznej i informacyjnej na rzecz mieszkańców gminy Śrem w zakresie problemów wynikających z używania alkoholu,
- b) umożliwienie osobom nadużywającym oraz uzależnionym od alkoholu i członkom ich rodzin korzystania z różnorodnych form profesjonalnych działań pomocowych,
- c) wspomaganie działalności podmiotów służących rozwiązywaniu problemów uzależnień.

IV. Odbiorcy programu

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych skierowany jest do wszystkich grup społecznych związanych z problemem alkoholowym, bądź zagrożonych prawdopodobieństwem jego wystąpienia.

V. Zadania gminnego programu

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu:

- a) finansowanie poradnictwa dla osób uzależnionych od alkoholu w tym osób doznających przemocy w rodzinie,
- b) współpraca z placówkami leczenia uzależnień, z których korzystają mieszkańcy gminy Śrem,
- c) finansowanie/dofinansowanie programu terapeutycznego poprzez prowadzenie Hostelu dla osób uzależnionych od alkoholu i doświadczających przemocy w rodzinie, w tym dla osób bezdomnych,
- d) finansowanie/dofinansowanie programu terapeutycznego poprzez prowadzenie Domu dla bezdomnych kobiet dotkniętych uzależnienia od alkoholu i doświadczających przemocy w rodzinie.

2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie:

- a) finansowanie/ dofinansowanie programów terapeutycznych dla osób uzależnionych i ich rodzin oraz dla osób związanych z przemocą w rodzinie,
- b) finansowanie/dofinansowanie działalności świetlic socjoterapeutycznych oraz opiekuńczo – wychowawczych dla dzieci i młodzieży z grupy ryzyka,
- c) finansowanie/dofinansowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży z grupy ryzyka,
- d) finansowanie udzielanych w ramach telefonu zaufania porad związanych z problemem uzależnienia oraz z przemocą w rodzinie,
- e) współdziałanie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz procedury „Niebieskiej Karty”.

3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych i socjoterapeutycznych:

- a) realizacja i finansowanie/dofinansowanie programów, warsztatów i kampanii profilaktycznych dla dzieci, młodzieży, a także osób dorosłych w tym osób uzależnionych i współuzależnionych, organizowanie festynów, obchodów lokalnych dni, np. trzeźwości,
- b) finansowanie/dofinansowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych z elementami profilaktyki dla dzieci i młodzieży z grupy ryzyka,
- c) organizacja i finansowanie spotkań oraz wyjazdów profilaktycznych będących integralną częścią realizowanych całorocznych programów profilaktycznych,
- d) finansowanie szkoleń, konferencji, seminariów i kursów specjalistycznych dla przedstawicieli różnych grup zawodowych w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień oraz wdrażania skutecznych strategii profilaktycznych, a także w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- e) zakup skryptów, materiałów edukacyjnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.

4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych:

- a) wspieranie szkół i placówek oświatowych oraz placówek socjoterapeutycznych i opiekuńczo – wychowawczych dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym,
- b) wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych podejmowanych przez organizacje pozarządowe oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- c) wspieranie podmiotów fizycznych, których działalność służy rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- d) wspieranie instytucji, których działalność służy rozwiązywaniu problemów uzależnień, w szczególności poprzez: doposażenie sprzętowe, organizowanie i finansowanie imprez profilaktycznych dla dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych z rodzin dotkniętych problemem choroby alkoholowej oraz osób doświadczających przemocy w rodzinie.

5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i 15 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego:

- a) prowadzenie kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych,
- b) w przypadku stwierdzenia naruszenia przepisów ustawy kierowanie wniosków do organów ścigania w występowanie w charakterze oskarżyciela publicznego.

6. Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej, w tym:

wsparcie Klubu Integracji Społecznej przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Śremie dla osób wymagających wsparcia społecznego, które wpisują się w pojęcie reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

VI. Podmioty współpracujące przy realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

- a) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- b) Ośrodek Pomocy Społecznej w Śremie,
- c) szkoły i inne placówki oświatowe,
- d) Powiatowa Komenda Policji w Śremie,
- e) Straż Miejska w Śremie,
- f) organizacje pozarządowe,
- g) inne instytucje współpracujące przy realizacji zadań z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

VII. Sposoby realizacji zadań

Realizatorem Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest Urząd Miejski w Śremie.

Zadania realizowane są poprzez:

- a) zlecenie zadań jednostkom organizacyjnym gminy Śrem,
- b) zakupy i zlecenia zewnętrzne.

VIII. Środki finansowania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

1. Zasady finansowania programu

Gminny Program realizowany będzie przez cały rok kalendarzowy w ramach środków finansowych planowanych w budżecie gminy Śrem, pozyskiwanych zgodnie z art. 11¹ ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Określa je preliminarz wydatków opracowany na dany rok, zgodny z budżetem gminy w dziale 851 – ochrona zdrowia, w rozdziale 85154 – przeciwdziałanie alkoholizmowi.

2. Zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

- 1) Za każdy udział w posiedzeniu Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Śremie członkowie Komisji otrzymują wynagrodzenie w wysokości 100 zł brutto (słownie sto złotych brutto).
- 2) Wynagrodzenie, o którym mowa w pkt 1 wypłacane jest miesięcznie, zgodnie z wykazem obecności na posiedzeniach Komisji.
- 3) W przypadku nieobecności na posiedzeniu Komisji wynagrodzenie nie przysługuje.
- 4) Zadania Komisji określa Regulamin Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Śremie.

IX. Monitorowanie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Monitoring Programu prowadzony będzie na podstawie:

- zbierania danych statystycznych dotyczących problemów alkoholowych, w tym przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- gromadzenia danych o miejscach i formach pomocy dla osób z problemem alkoholowym na terenie gminy Śrem,
- wymiany informacji między instytucjami, organizacjami i wszelkimi podmiotami odpowiedzialnymi i realizującymi politykę związaną z przeciwdziałaniem alkoholizmowi na terenie gminy,
- gromadzenia sprawozdań z realizacji zadań wynikających z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- prowadzenia kontroli powierzonych zadań zgodnie z planem kontroli na dany rok oraz według potrzeb związanych z realizowanym zadaniem,
- dokonania oceny realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Wskaźniki monitoringu:

- liczba osób objętych działaniami pomocowymi, z grup ryzyka, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym,
- liczba udzielonych porad prawnych dla osób uzależnionych od alkoholu w tym osób doznających przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych programem terapeutycznym,
- liczba dzieci i młodzieży objętych programami profilaktycznymi,
- liczba rodziców objętych programami profilaktycznymi,
- liczba dzieci uczestniczących w zajęciach świetlic socjoterapeutycznych oraz opiekuńczo – wychowawczych,
- liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w wypoczynku,
- liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w pozalekcyjnych zajęciach sportowych,
- liczba sporządzonych „Niebieskich Kart”,
- liczba kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

X. Sposób sprawozdania.

Sprawozdanie z wykonania Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przedkładane jest Radzie Miejskiej Gminy Śrem, w terminie do 31 marca 2016 r.

Przewodnicząca Rady

Katarzyna Sarnowska

Uzasadnienie

**UCHWAŁY NR 542/L/2014
RADY MIEJSKIEJ W ŚREMIE**

z dnia 30 października 2014 r.

**w sprawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania
Problemów Alkoholowych na 2015 rok**

Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych należy do zadań własnych gmin. Według ustawodawcy zadania te muszą być ujęte w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, uchwalanym corocznie przez radę gminy.

Konsekwencje wynikające z nadużywania alkoholu dotyczą nie tylko osób uzależnionych, ale wpływają na całą populację. Skutki wynikające z tego faktu widać w codziennym życiu. Wśród nich można wymienić: zakłócenia bezpieczeństwa publicznego, przestępczość, wypadki samochodowe, przemoc w rodzinie, ubóstwo i bezrobocie. Gmina Śrem od wielu lat prowadzi szereg inicjatyw mających na celu zapobieganie negatywnym zjawiskom alkoholizmu. Podejmowane działania adresowane są do całej społeczności gminnej, w tym przede wszystkim do dzieci i młodzieży. Przedsięwzięcia inicjowane w naszej gminie w zakresie profilaktyki zyskały uznanie Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która w 2008 roku przyłączyła gminę Śrem do Ogólnopolskiej Mapy Gmin Wiodących w zakresie profilaktyki uzależnień.

W 2013 roku została opracowana Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych w gminie Śrem, którego wykonawcą było Studio Diagnozy i Profilaktyki z Krakowa.

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych na terenie gminy Śrem wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Badaniem zostali objęci ponadto pracownicy punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

W Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zostały zdefiniowane najważniejsze problemy dotyczące uzależnienia od alkoholu oraz wskazane zadania, których zrealizowanie przyczyni się do osiągnięcia celów strategicznych programu.

Wobec powyższego podjęcie uchwały należy uznać za uzasadnione.

Przewodnicząca Rady

Katarzyna Sarnowska